

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. IV. Conciliatio plurimorum Canonum, quorum alii sut inter Regulas
Juris sub hoc Titulo, collectas in fine Collectionis Gregorii IX. & Collectionis
Bonifacii VIII. Cæteri verò pro Regulis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

ad Contractus, aliaque similia, circa quæ Disciplina occupatur, nec non & Morum, prout Ratione reguntur, Scientia.

3. Disciplinales Regulas benè multas ad Mores converti posse, ac proinde plurimas Juris Canonici Regulas, hoc in sensu, seu indirectè, Mores respicere, ac consequenter confusam, vel remotam cum Canonibus Moralibus connexionem habere.

4. Memorata tria patere ex facta superius cunctarum Juris Canonici Regularum Collectione in Quatuor divisâ Titulos; nam nulla inter eas circa Fidem, saltem expressa, reperitur: circa Mores autem ad plus 30. cæteræ verò sunt Disciplinales & 170. excedunt: inter istas autem occurrunt plurimæ, quæ ad Mores extendi possunt, ut sub istarum singulis notatum est.

Quoad Connexionem ipsam Juris Canonici Regularum cum Jure Naturali, duplici ex parte illam patere dicendum est; nam 1. indubitatum est, illas esse justas: alioquin, cum sint reliqui Juris Canonici vel Principia vel Consequentiæ, reliquum Jus Canonicum injustum esset. Si autem justæ sunt, Juri Naturali, primo Justitiæ creato Fonti, conformes sint oportet.

2. Ratio cuilibet subjuncta illam cum Jure Naturali connecti demonstrat, quælibet siquidem non aliunde, quam ab isto Jure desumitur: Legat & conferat qui dubitabit.

His Quæstionibus adjiciendæ duæ non minùs utiles; nempe 1. *Quomodo utendum sit his Regulis in decidendo?* Ut autem sentiat hujus Quæstionis utilitas, sciendum est à Regulis quibuscumque nonnullos casus excipi, ideòque, antequàm Quis utatur, inspicere debet, an casus decidendus per Regulas ab illis excipiatur, eo neglecto periculosa & nonnumquam perniciofa Decisio; Sicut ULPIANUS intelligendus, dum dicit *Quòd periculosa sit in Jure Definitio, parùmque sit, ut non subverti possit*: hujus enim rei causa est hæc Regulis utentis negligentia: Sic quoque CURIUS interpretandus, dum asserit *ex Regulis levia & perniciofa argumenta deduci*, probatque exemplis desumptis ex inconsideratione casuum exceptorum: id enim demonstrat per exempla allata, cum petuntur ex casibus à Jure expressè exceptis. Hinc duò inferuntur: Primum, quòd multum interfit Quæstionis propositæ Decisio; Alterum, quòd cujusvis abusus Regularum cavendi ratio melior nulla sit, quam quæ indicata est in hac observatione, nimirum, ne Regulæ ultrà casus in illis præcipuè comprehensos extendantur, quod necessarium quoque est in usu cujuslibet Axiomatis, Aphorismi, Sententiæ, Legis, aliùsve rei similis. Videtis CANISIUM in *Regulis 6. Præfationem, Chassanei Paratula in Cap. ult. Decretalium, & Cabassutium cap. postremo L. 6. Theoria & Praxis.*

Quæstio ultima, *Quid sentiendum de Commentariis circa Regulas Juris Canonici, quanam aliis præferenda?* LANGLET in *Indice præcipuorum Canonistarum & judicio circa illorum Opera, & Editionum collectionem. n. 10.* meminit decem Commentariorum de Regulis Juris Canonici, præfertque aliis illa, quæ à MUXELLANO, POKIO, & CANISIO edita sunt. De 1. autem dicit, quòd pro meliori habeatur, quòdque cognosci possit quanti valeat ex eo, quòd CAROLUS MOLINÆUS in illud Notas fecerit. De 2. quòd magni fiat, sed agatur de re, circa quam non multa legenda; De 3. quòd maximo in pretio sit. Initio hujus numeri loquens de Commentario in folio JOAN. BAPT. NICOLAI in Regulas utriusque Juris, notat hæc in re sufficere breviores sed præcisas Notas, quibus Spiritus Regulæ declaretur cum variis casibus in eâ comprehensis. Viam hanc secuti sumus in Collectione, quam damus, quam inchoavimus anno 1700. ideòque 15. annis antè citatum Indicem, qui editus est an. 1715. Exstat autem hic Index ad calcem Tomi *Comment. in Libertates* eo anno typis recuso.

CAPUT IV.

Conciliatio plurimorum Canonum, quorum Alii sunt inter Regulas Juris sub hoc Titulo collectas in fine Collectionis GREGORII IX. & Collectionis BONIFACII VIII. Ceteri verò pro Regulis habentur, cum plurimis Canonibus alterutrius generis, qui illis adversari videntur.

Collectis omnibus Regulis Juris, quæ passim vagantur per Universum Juris Corpus, illis in varias series distributis, additis Exceptionibus earundem, exposito vario, quem exhibere possunt intellectu, probatisque ac firmatis nostris expositionibus, necessarium etiam ad absolvendum perficiendumque hoc Opus duximus illas inter se conferre, atque eas conciliare, quæ speciem aliquam oppositionis gerunt, idque pariter exequi circa plures Regulas post hæc nostram Collectionem detectas, quæ simili conciliatione indigere nobis visæ sunt, nec non illud Argumentum hæc transferre: hæc rejectio nobis facultatem dabit tantum expatiandi quantum occasio postulabit, nec cogemur interrumpere connexionem, quam Regulæ collectæ inter se habent. Secus autem crebris Digressionibus opus fuisset, propter difficultates, quæ solvi nequeunt, nisi multi Canones invicem conferantur, undè Collectio Regularum in prolixum Commentarium desisset, prodissetque quod ab Operis consilio abhorreat, in quo intendimus jungere atque ordinare quod in variis locis Juris dispersum atque permixtum est. Semel enim confectâ Collectione, facilius est annotare quid Regulæ contrarium habeant, sive Regulæ ejusdem seriei invicem, sive Regulæ singularum cum cæteris omnibus conferendo: adeòque necessaria est hæc Collatio, ut alia non suppetat via cognoscendi penitus quousque Canones invicem opponantur; plura hujus rei in decursu hujus Tractatus exempla offendemus.

Licet maxima Pars Regularum Juris Canonici desumpta sit è Jure Civili, ut patet ex laudationibus adjectis, & multò luculentius ex Commentario Canisii in Regulas Sexti, non intendimus Canonicas Regulas cum Civilibus conferre, illasque harum ope exponere: Regulas Canonicas cum Regulis Canonicis tantum conciliare nitimur, nullâ Juris Civilis habitâ ratione, speramusque fore, ut auxilio illo non indigeamus ad componendos (ut aliàs factum fuit) inter se Canones, eamque Methodum aggredi eò magis oportet, quòd Canones, qui suas dispositiones mutuuntur è Legibus Civilibus, eas sæpè temperant, præsertim quoties illud æquitas suadet, quo nihil est justius ubi Autores Canonum utramque Potestatem, Spiritualem ac Temporalem, confociant in Regionibus, ad quarum Regimen illos condunt; exceptis iis casibus temperatio Legum Civilium per Canones nullam vim fortitur absque autoritate Principis, nisi Leges illæ Legi Naturali vel Divinæ adversentur, tum enim Ecclesia declarat tantummodò oportunitatem illam, simulque obligationem Deo potiùs, quam Hominiibus parendi. *C. 20. de Præscript.*

Si hunc casum exemeris; Ratio, quæ Leges Civiles à Canonibus temperari approbat, hoc, si de Rebus merè Temporalibus agatur, improbat, alia quippè non est nisi reddendum esse Deo, quæ Dei sunt & quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Porrò hæc Ratio Ecclesiam adstringit ad nihil curandum præter Res Spirituales, quas suscepit, & dimittendas Principi Res Temporales, ad quarum administrationem ipse constitutus est.

Cæterum Regula Juris nos impulit, ut tentaremus eas quæ sibi videntur adversari invicem componere, quæ extat *C. 29. de Elect. in VI. BONIFACIUS VIII.* qui sæpè illam adhibet, supponit; illam esse Principium certissimum, cui constanter inharendum est eamque velut Fundamentum suæ Definitionis proponit, *Cum expediat Jura Juribus concordare*; & quidem Legum Latores, Novarum aut Veterum Compositores, singulariter attendunt, ne aliquid dissonum irrepat, & suam hæc in re vigilantiam prædicant, ut

testan-

testantur *Præfationes JUSTINIANI, GREGORII IX. & BONIFACII VIII.* Plurimi etiam Auctores extrinsecus, & quotidie exurgunt, qui Leges, sive Civiles, sive Ecclesiasticas, conciliare student: Tales sunt generatim Glossatores, atque Interpretes Legum, qui Textui exponendo admoveere satagunt omnes, qui dissidere videntur, suisque Responsionibus tollere nituntur repugnantia objectæ speciem: imò quædam habemus Opera speciatim ad concordiam discordantium Canonum elaborata, ut *Decretum Gratiani*, & quædam ad Leges Legibus conciliandas, sub Titulo Antinomiarum, quæ sunt Legum oppositiones, vel contrarietates.

Igitur, si generatim multum expediat, ut mox probavimus, Jura Juribus concordare, quanti erit momenti conciliatio eorum, quæ præcipuum in Jure dignitatem sibi vindicant, Regularum scilicet, quæ ejus sunt, ut ita dicam, Principia vel insigniores Consecutiones.

Nos veritatis hujus probè conscios, simulque fidenter sperantes auxilium ejus, qui nostri laboris finis est & columen, Nos, inquam, à proposito neque Operis magnitudo, neque infelicis exitus periculum, aut timor nequaquam avocet.

SECTIO I.

Utrum effectus vulgaris Legis Prohibitivæ sit, irritum facere actum sibi contrarium.

EXordium faciemus à Regulis hanc Quæstionem spectantibus, quibus digniores nullas novimus, quarum oppositio tolli debeat, atque ad concordiam adduci. Illæ quippè pertinent ad Leges prohibitivas numero infinitas, atque earum dissonantia manifesta apparet.

Ea autem dissonantia duplex est; Prior in eo constat, quòd juxta Regulam 64. de R. J. in VI. *Quæ contra jus sunt, pro infectis utique haberi debent*, porro, hæc elocutio disertè significat nullitatem ipso facto, quia simillima est huic, *pro Suspendis, pro Excommunicatis haberi debent*, quæ, ut probatum fuit in Tractatu de Censuris, una est earum, quæ denotant Censuram ipso facto incurrendam.

Juxta hanc Regulam. C. 2. de Testib. & attest. conceptis verbis definit, ea quæ contra Leges fiunt, nullam vim habere, *Necessè est, ut quod contra Legem cautum est, non habeat firmitatem*: Caput hoc desumptum est à Sancto Gregorio, qui loquitur de testimoniis dictis adversus dispositionem Novellæ, quæ nullitatis pœnam disertè non sancit; at nihilominus asserit Gregorius, nullas esse attestaciones ejusmodi, illudque ex eo conficit, quòd, prohibente Lege, dictæ sunt.

Ex adverso C. 10. DIST. X. à JOANNE VIII. desumptus docet, illud, quod contra Leges fit, irritum non esse, sed dignum esse, quod rescindatur, *Quod contra Leges accipitur, per Leges dissolvi meretur*: quod congruit Regulæ, *Qui concessã abutitur potestate, illam meretur amittere*.

Ejusdem sunt conditionis illi Textus, atque ii, qui nonnullos Actus aut Contractus rescissioni obnoxios reddunt, qui annotati & collecti fuere in *Tractatu de Contractibus*, idemque obtinere debent, atque illi qui Censuras minantur, jubendo, ut illis feriantur quorundam facinorum Rei, (*plures laudati sunt in Tractatu de Censuris*) sicut enim Actus valent, donec rescindantur, ita Facinora impunita sunt, donec Judex Censuram in Reos tulerit.

Posterior discordantia est inter Textus jam laudatos ex una parte, & Regulam Cap. 16. de Regularib. *laudatam* ex alterâ, scilicet *Multa fieri prohibentur, quæ, si facta fuerint, obviunt firmitatem*. INNOCENTIUS III. hanc Regulam adhibet ad Professionem Religiosam absque probatione annuâ emissam, undè, quoniam Concilium Tridentinum ejusmodi Professionem nullam

esse voluit, prohibitioni suæ pœnam nullitatis adjecit, C. 15. Sess. XXV. de Regular. eaque agendi ratione infinuavit, Legem prohibitivam non importare nullitatem Actuum sibi contrariorum, nisi pœna nullitatis disertè sanciat.

Qui conferet hanc Regulam cum laudatis supra Regulis, fatebitur, hanc illis videri è Diametro oppositam: posterior enim significat, multos esse Casus, in quibus Actus prohibente Lege confecti, neque irriti sunt, neque rescissioni obnoxii; superiores autem liquidò affirmant, illos Actus esse nullos, vel rescissione dignos.

Actuum variorum plurimæ species in Corpore Juris occurrunt, quorum alii sunt irriti, quia Legibus adversantur; alii, non obstante illa oppositione, stabiles sunt; utriusque casus Argumenta exhibita sunt in *Tractatu de Matrimonio*: ibi commemoravimus Leges Prohibitivas, quæ irritas faciunt Nuptias, in quibus negliguntur, atque impedimenta inde orta ideò vocantur dirimentia: plures etiam aibi attigimus Prohibitivas Leges, quarum violatio Matrimonium illicitum reddit tantum, & quæ vocantur impedimenta merè prohibitiva; denominatio, quæ ostendit, saltem circa Matrimonium, Legem prohibitivam irritantem non esse, nisi pœnam nullitatis adjiciat prohibitioni. Similes exhibuimus probationes in *Tractatu de Beneficiis*, ubi plures attulimus species casuum, in quibus Provisiones nullæ sunt, atque aliorum, in quibus illicitæ sunt tantum, sive per Præsentationem & Institutionem, sive per Electionem, sive per Collationem perfectæ fuerint. *Tractatus* etiam de *Sacramentis*, plures ejusmodi casus suppeditat, nam multos casus exposuimus, in quibus nulla ea sunt, itemque multos, in quibus illicitè dumtaxat conferuntur. Similes habentur in *Tractatibus de Contractibus, de Judiciis*, ubi observavimus, non omnium Solemnitatum, à Jure requisitarum in Contractibus, omissionem esse irritantem; sed, nonnullis hunc effectum parientibus, reliquas hoc effectu carere, sed, si neglectæ fuerint, Actus illicitos tantum facere. Quod diximus de Contractuum Solemnitatibus, ad Solemnitates Judiciorum producendum est, quarum alia si negligantur, irritum fit judicium; cæteræ autem ad Judicii validitatem non requiruntur, sed ad pleniorum Actuum securitatem.

TRACTATUS de *Votis*, sive Religionis, sive Vulgaribus, similes continet probationes, sicut *Tractatus de Jurejurando Decalogi expositioni insertus*: Nam v. g. omnes illi Actus, aut Contractus, aut Sacramenta, vel Vota, vel Juramenta è malâ intentione procedentia, sunt illicita, nec tamen nulla. Idem dicendum est de *Tractatu, de Vi, Metu aut Seductione*, ubi annotavimus sex esse Actuum species ob aliquod ex illis vitium irritas, cæteras esse solum rescissioni obnoxias: Item ibi egimus de Simoniâ, casus observavimus, in quibus Actus propter Simoniam irriti sunt, & nonnullos, in quibus sunt tantum illiciti.

Inter tot ac tam varias Actuum species, qui illiciti sunt, nec tamen irriti, nullus est, qui Legi cuidam Prohibitivæ non adversetur, ideò enim sunt illiciti, quia prohibiti. Plurimum igitur abest, ut mera prohibitio Actuum, eos irritos faciat, quibus violatur; quin sequitur, nullitatem, eorum qui sunt irriti, aliundè proficisci, quàm ex merè prohibitione, omnes enim sunt vetiti, sed undè oritur? Aliam non agnoscimus causam, quàm elocutionem, quæ nullitatem, aut per se ipsam importat, aut ex Consuetudine inducit.

Tùm Locutio per se ipsam nullitatem importat, cum nullitatem Actus disertè declarat, v. g. hæc, *Quod secus factum fuerit, irritum esto, vel pro nullo habeatur, aut vi careat, vel stabilitate*. Tunc verò Locutio nullitatem ex Consuetudine inducit, cum solitum est eam instar priorum intelligi: sic intelliguntur hæc verba, *non possit, directa ad Personam, cui actus interdicitur, v. g. nuhere, donare, testari, non possit*. Sic etiam intelliguntur illa, *consistere non potest*: in prohibitione actus adhibita, cujus luculentum exemplum habemus in Cap. 1. de Sent. & Re Judic. quod dicit *Sententiam adver*

adversus Leges, aut Canones latam consistere non posse, & in Lege 2. ff. de Ritu Nupt. Nuptiæ consistere nonpossunt, nisi consentiant: &c. Eundem etiam intellectum habere debent verba, quæ circumscribunt potestatem agendi; argumento est *Can. 3. de Panit. in VI.* Voluntas igitur Legislatoris, per verba congrua perspicue declarata, est causa, quæ Actus à Lege prohibitos irritos, facit, non prohibitio mera.

Itaque ad conciliandas laudatas superius Regulas, quarum alix docent id, quod fit contra Legem, pro infecto habendum esse, alix verò docent plures Actus consistere, non obstante quæ eos prohibet Lege; Intelligentæ sunt hæc de Lege, cujus verba nullitatem non sapiunt, illæ autem de Lege, cujus verba nullitatem important, vel expressis verbis, vel æquipollentibus.

Adversus hanc interpretationem *Objici* non potest, nisi Regulas, quæ pro infectis habent ea, quæ sunt contra Leges, verbis generalibus uti, atque distinguendum non esse quod Lex non distinguit, aut excipiendum quod non excipit; *Sed Respondemus*, ut distinctioni, vel exceptioni locus sit, non requiri, ut sit in Lege, quæ prohibet, sed satis, si reperitur in aliis Legibus, quia Univerfum Juris Corpus, velut Lex, spectandum est, undè nata est hæc formula, Lex sive Jus hoc præcipit, sive hoc vetat. Itaque sensus hujus Adagii, non esse distinguendum, ubi Lex non distinguit, aut non excipiendum, ubi non excipit, est, nullam distinctionem sive exceptionem admittendam esse, quæ non innitatur alicui eorum Legum ex quibus coalescit Lex seu Corpus Legum, ac probabile est ideò in *R. 64. de R. J. in VI.* usurpari verbum generale, *Jus*, prout significat *Corpus Juris*, ut in his locutionibus de *Jure non subsistit, Jure cautum, casibus in Jure expressis* vel à *Jure permissis*.

Sic intelligendum est quod legitur *Can. 2. XXXV. Quæst. VI. & Cap. 3. Qui Matrimonium accusare possunt, Quod contra interdictum & ordinem Ecclesie factum est, ratum non haberi, tamquam inordinatum tam Divina quam Humane Legis auctoritas proclamatur, illud esset falsum & erroneum, quia circa Matrimonium, de quo illic agitur, plures sunt Ecclesie prohibitiones, quæ sibi contrarios Actus non faciunt irritos.*

Quod de nullitate ipsius Facti diximus, producendum est ad nullitatem Sententiæ ferendæ, quæ locum habere non debet, nisi in casibus expressis, sic intelligendus est *Canon 10. Dist. X.* Idem debet esse judicium de penâ nullitatis, ac de cæteris, quibus non est locus nisi in casibus discretè conceptis, atque eo, quo concipiuntur, modo, scilicet ipso Facto, vel per Sententiam Judicis, ut probatum fufius fuit in *Traçtatu de Censuris*, ubi congesimus omnes Casus Censuræ à Jure expressos, & discevimus eos, in quibus ipso Facto incurritur, ab iis, in quibus Censuræ sunt ferendæ tantùm vi Sententiæ. Quod autem dicitur de hoc genere pœnarum, ad cæteras est producendum propter eandem rationem, scilicet odium pœnarum, quod non secus ac reliqua odia restringendum est, & proindè illæ non sunt admittendæ nisi in Casibus, in quibus Legislator manifestam voluntatem suam fecit.

Frustrà *Objiceretur*, nullum fore effectum Legis merè prohibitiæ, si Actum sibi contrarium irritum non faciat, ac proindè illam esse inutilem: quoniam duplex est effectus illius Legis; Prior est adstringere Subditos ad non faciendum id, quod vetat, Posterior est Contemptores obnoxios facere pœnæ, quæ ferri debet à Magistratu ad vindictam contumeliarum Legibus inustarum præposito: atque ob hanc rationem, Leges merè affirmatiæ neque effectu neque utilitate carent. Prior Legum effectus est obligatio; Posterior est subiectio pœnæ, quæ ex neglectâ obligatione nascitur, quia pœnam merentur, qui suum non implent Officium.

Quod hucusque diximus ad probandum prohibi-

tionem actuum eos non facere irritos, confirmari potest observatione satis congruâ atque obviâ; scilicet, si Lex merè prohibitiua irritos faceret Actus contrarios, inutile fuisset adicere nullitatem pluribus Legibus prohibitiuis, sicut inutile esset jungere Censuram quibusdam Legibus Ecclesiasticis, si omnes Leges Censuræ subicerent eo ipso, quod sunt Leges Ecclesiasticae. Sanè dici nequit, ideò nullitatem adjectam esse quibusdam Legibus prohibitiuis, ad monendum, illas hanc vim ab ipsâ prohibitionem fortiri; nam si fuisset mens Legislatoris indicare effectum Legis prohibitiuæ per oppositionem nullitatis in quibusdam Legibus, illam dilucide aperire debuisset, ne ad contrariam Sententiam moveret, quod illa nullitas abest à quibusdam Legibus Negatiuis.

Adjiciendi sunt ad Canones laudatos occasione *Reg. 64. in VI. C. 1. de Sent. & Re Judic. & Can. 12. CAUS. XXV. QUÆST. II.*

SECTIO II.

Utrum nullus sit Casus, in quo Juris Ignorantia excusationem afferat, & Ignorantia Facti non afferat?

Regula 13. de *R. J. in VI.* collata cum *Cap. 9. de Cler. Excomm. minist. Cap. 2. de Constitut. in VI. C. 40. de Prab. C. 9. de Procuratoribus in VI.* Quæstioni propositæ locum fecit, sic enim concipitur, *Ignorantia Facti, non Juris excusat.* Generalis est absque ullâ restrictione, aut exceptione hæc Regula.

C. 2. de Const. in VI. incipit ex 2. parte Regulæ, casum quo Subditi præter suam voluntatem ignorant præcepta Superiorum; Equidem BONIFACIUS VIII. hanc exceptionem proponit quasi dispensatiuè, ut *Animarum periculis obvietur, Sententiis per quorumcumque Ordinariorum Statuta prolatis ligari nolumus Ignorantes, dum tamen eorum ignorantia non sit crassa aut supina.* Sed verisimile est, Pontificem scripsisse *nolumus*, pro *declaramus*, declaramus, Subditos non teneri Statutis Ordinariorum, quæ præter suam voluntatem ignoraverunt: ille enim Pontifex peritior erat, ut nescierit, ignorantiam invincibilem excusare à Jure Positivo, atque illam, quæ est præter voluntatem, esse invincibilem, & proindè eos, qui in hac ignorantia jacent, non indigere, ut dispensetur cum eis à Lege, quæ eos non adstringit.

C. 9. de Clero Excomm. minist. de Ignorantia Facti agens declarat, illam non excusare, nisi sit involuntaria: definit, illos, qui Sacra Munera obeunt non ultrò ignorantes se esse suspensos, non cadere in Irregularitatem, quam subirent, si voluntaria esset eorum ignorantia, ut significant hæc verba *crassa & supina*, vel si sit *Conscientia Erronea*; quod intelligendum est de errore spontaneo seu vincibili.

Posteriora duo Capita VI. quæ laudata sunt agunt de quibusdam Factis, quorum ignorantia non prodest, licet invincibilis sit; *Prius* est illud quo datis successivè ad idem Beneficium duabus Gratiis Expectativis, Pontifex priorem revocavit, vel posteriori inseruit Clausulam *Antefferri* cum Decreto irritante, inscio Expectante, atque Ordinario; Nihilominus Collatio priori Mandatario facta, nulla est, quamvis ille atque Ordinarius Facta ignoraverint: atque hoc est enorme Privilegium Expectativarum quæ erant ejusdem generis. *Posterior* spectat ad Procuratorem specialem constitutum ad in eundem Matrimonium, qui illud ex personâ Constituentis celebrat, revocata jam procuratione, Matrimonium est nullum, etsi revocatio à Procuratore ignorata fuerit.

Illam est oppositio, quæ tolli debet. Regula eversa videtur per Textus, quibuscum collata fuit, qui demonstrent casus, in quibus Ignorantia Facti non prodest, & alios, in quibus Ignorantia Juris excusat: Regula autem generaliter definit, hanc non excusare, sed illam: Sed facili conciliantur Canones dicendo, casus laudatos esse exceptiones Regulæ, illique in cæteris esse locum, quod sufficit ad illam restaurandam, cum vix aliqua sit absque exceptione Regula.

Glossa in Cap. 2. de Const. in VI. quod mox laudavimus, innitens eo, quod ibi agitur de Statutis Ordinariorum, quæ Jus peculiare uniuscujusque Dioceseos continent, de Jure singulari intelligit, quod ibi dicitur, Ignorantiam non voluntariam excusare ab illo Jure; atque inde concludit, aliud obtinere circa Decreta Juris Communis, quod extrâ culpam ignorari posse à nemine contendit. Satis accurata non videtur hæc consequentia; nam, si fieri potest, ut Diocesanus invincibiliter ignoret Statuta suæ Dioceseos Jure Communi longè breviora, quidni fiet, ut eodem modo ignoret aliquam partem Juris Communis tam longè latèque diffusi? Sanè Ignorantia Juris Communis ex iisdem causis nasci potest, atque Ignorantia Juris singularis, scilicet ex educatione in Regionibus illius Juris insolentibus, ex morbis diuturnis, qui obstant eruditioni, ex assiduis occupationibus, quæ prælectionibus, id est promulgationi Legum, tum Generalium, tum Specialium, interesse non sinunt.

Silemus de Reg. 14. *ibid.* declarante Successorem in jus alienum censi ignorari, ac merito rerum à Prædecessore gestarum, quia non est opposita Reg. XIII. de quâ agimus. Sufficit observare illam præbere exemplum, in quo excusat Ignorantia Facti, & sic confirmare Primam Partem Reg. XIII.

Quod attinet ad exceptiones petitas è Cap. 9. de Cler. Excomm. ministr. & ex C. 2. de Constitut. in VI. illæ subintelliguntur in Regulâ. Hinc enim Ignorantia Factorum injusta non excusat à peccato, spontanea autem Ignorantia injusta est, quoties de rebus scitu necessariis agitur, inde Ignorantia Juris non voluntaria caret culpâ, atque à peccato excusat.

Quoad Cap. 9. de Procur. in VI. necessaria fuit illa definitio, ut occurreretur consecutionibus acerbioribus Nuptiarum perfecti consensû expertium.

Denique postrema Regula ex Cap. 40. de Præb. in VI. fundatur in plenitudine Potestatis, quâ in rebus Beneficialibus tunc fruebantur Pontifices, quæ plenitudini Justitiæ non satis cohæret. Caput illud est BONIFACII VIII. exeunte Saeculo XIII.

Ignorantia Juris nasci potest ex obscuritate aut ambiguitate Legis, in cujus expositione dissident Interpretes, itâ ut genuinus sensus invincibiliter ignoretur: ejusmodi Lex, cum careat perspicuitate, quæ legitur essentialis esse, obligatoria esse non videtur. V. FAGNANUM Cap. 13. de Constit. n. 34.

SECTIO III.

Utrum Præsules, qui jus condendi Leges habent, reneantur observare, atque observari curare, Leges suorum Prædecessorum, cum eas consistere Ecclesie utilitas postulat.

Regula, *Par in Parem non habet imperium*, Præsules ab hoc vinculo solvere videtur. C. 20. de Elect. eadem est species hujus, Prædecessor Successoribus præjudicium asserre non potest, pari imò eadem potestate functuris, *ibid.* nam ad astringendas personas necessaria est autoritas in ipsas & nulla ligatur, quin ei fiat præjudicium.

Aliundè Ratio Legis est superior tum ejus Conditori, tum ejus Successoribus; ipsa enim est Leges sancienda Causa; undè Can. 2. DIST. IX. S. 151.

DORUS dicit, Legislatores agnoscere debere semetipsos teneri ad observandas Leges, quas tulere, atque in animum inducere se, nisi eas observent, significaturos, eas non sibi videri æquas, aut contemptui eas suo objecturos exemplo. Ratio autem Legis est utilitas communis juxta Can. 2. DIST. IV. in quo idem Autor, enumeratâ inter condiciones Legis utilitate, docet eam non esse privatam ipsius Conditoris, sed communem Civium utilitatem: *Nullo privato commodo, sed pro communi Civium autoritate conscripta.* Id ipsum supponit INNOCENTIUS IV. C. 2. de Privileg. in VI. dum affert rationem Legis, quam condit, *Ad commune commodum & profectum aliorum intendentes.* Itaque quamdiu Publica utilitas requirit, ut vigeat Lex, non licet Successori eam antiquare, vel eam ipse non observando, sed à cæteris impunè violari sinendo.

Indè proficiscitur illud S. LEONIS. C. 3. CAUS. XXV. QUÆST. I. *Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatam trahantur commodum, quæ sunt ad bonum commune profixa:* Hæc Sententia supponit Legem tamdiu vigere debere, quamdiu aliquid ad publicam utilitatem confert. De his Legibus intelligendus est Can. 1. *ibid.* in quo dicit *Gelasius* Sedem Primam præ cæteris exequi debere uniuscujusque Synodi Constitutum, quod Universalis Ecclesie probavit assensus.

Idem sit judicium de Can. 7. *ibid.* in quo dicit *Zozimus* autoritatem Sedis Apostolicæ nihil contrâ Statuta Patrum condere posse, aliquid-ve immutare, atque apud se inconvulsis radicibus vivere Antiquitatem, cui Decreta Patrum sanxere reverentiam. Non secus est de omnibus Canonibus, qui Decreta Sedis Apostolicæ, Divinis Constitutionibus consociando, dicunt illa temerare fas non esse; Can. 4. *ibid.*

Perindè est de his S. GREGORII verbis, *Justitiæ ac Rationis ordo suadet, ut qui sua à Successoribus cupit Mandata servari, Decefforis sui procul dubio voluntatem ac Decreta custodiat.* C. 15. *ibid.*

Sic etiam intelligendi sunt Can. 2. & 5. CAUS. XXV. QUÆST. II. in quibus ait S. LEO *Ad suum tendere reatum, si Paternarum Regula Sanctionum juxta Privilegia ac Jura Ecclesiarum, se consentiente vel negligente, violentur.*

Idem sit de Can. 7. *ibid.* in quo docet S. GREGORIUS, *Institutionis Pontificalis Decreta perpetuâ stabilitate & sine aliquâ refragatione esse servanda, nimisque asperum esse & præcipue bonis Sacerdotum moribus inimicum niti quempiam quæ bene sunt ordinata rescindere, & Exemplo suo docere cæteros sua quandòque post se Constituta dissolvere:* Perindè est de Can. 10. & 12. *ibid.* *Sibi se injuriam facere, si Majorum Statuta infringeret, atque Ecclesiasticæ moderationi esse omnino conveniens, quæ ordinata fuerint vel rationabiliter decisa, nullâ in posterum refragatione turbari.*

Denique idem Pontifex exponit quod dictum est de obligatione Successorum ad servanda tum per se, tum per cæteros, Decefforum Decreta Can. 19. *ibid.* distinguendo justa & utilia ab iniquis & inutilibus; *Decefforum Statuta, sicut legitima & justa Successorem custodire convenit, itâ debet etiam malè facta corrigere.*

Quamdiu durat communis utilitas, justæ sunt Constitutiones; si exoleverit, exolefcit pariter æquitas Constitutionum; juxta C. 1. de R. J. *Per quascumque causas res nascitur, per easdem dissolvitur:* propter commune bonum justæ sunt Leges, igitur oppositâ viâ fiunt injustæ. V. GONZALEM in hanc Regulam, ubi multa affert exempla, quæ hanc nostram accommodationem confirmant, scilicet rem aliquam per rem contrariam destrui.

Quamdiu igitur viget utilitas Legum à Decefforibus latarum, tandiù eas custodire teneantur Successores, atque observandas curare; quamvis eorum Majores nullam habuerint in eos autoritatem: illa enim obligatio non oritur ex autoritate Decefforis in Successorem, verùm ex autoritate rationis Legum justarum

justarum, quæ astringit omnes, qui ad condendas Leges sunt præpositi, eosque cogit ad eas conservandas, quæ jam conditæ sunt, modò commune bonum requirât, ut vigeant illæ, sicut jubet, ut illæ, rebus in contrarium versis, antiquentur; Dignitas cum oneribus suis, perindè ac cum suis honoribus in Successorem transit. *Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore R. 77. de R. J. in VI. quæ innititur R. 55. Qui sentit onus sentire debet commodum, & è contrâ.*

Regulæ duæ ex C. 20. de Elect. desumptæ, non spectant ad obligationem servandarum Decessoris Legum, & curandi ut serventur; verùm ad facultatem dispensandi ab eis, ut indicat id, quod immediatè antecedit, scilicet *Per Constitutionem factam à Prædecessore non admittitur Successori dispensandi facultas.* Regulæ sequentes sunt rationes illius Definitionis, & justæ sunt; nam Successor non potest, nisi à Superiori spoliari dispensandi facultate, quæ suæ Dignitati cohaeret, in cuius jura omnia succedit, sicut in ipsamet Dignitatem.

Itaque Regulæ illæ non adversantur Canonibus, quibuscum collatæ sunt, nam hi hætenùs probant, Successorem teneri ad exequendum, atque servari curandum Leges Majorum, quamdiù id commune bonum postulat, atque necessitatem hanc esse unum ex oneribus Dignitatis in quæ succedit, sicut in ipsam Dignitatem. Regulæ autem, quæ oppositionem redolebant, non agunt nisi de facultate dispensandi, quâ Successor spoliari nequit, nisi per auctoritatem suæ antecessentem.

Hic discutendi non est locus, utrùm dispensandi facultas Episcopis adempta fuerit per reservationem ad Pontificem, atque an C. 4. de Consec. Præb. hanc reservationem probet per hæc verba INNOCENTII III. ejus Dignitatem commendantia, *Qui secundum plenitudinem Potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare?* Sufficiet remittere ad Regulæ circa facultatem dispensandi insertas *Tractatui de Jurisdictione Ecclesiasticâ*, atque hic obiter observare, 1. ibi agi de prohibitione promittendi vel conferendi Beneficia antè vacationem, quæ tanti est momenti, ut necessaria sit ad dispensandum plenitudo Potestatis, ac proindè nihil indè concludi posse ad reliquas Dispensationes.

2. Ultramontanos ex his verbis, *suprà Jus dispensare*, elicere, Pontificem esse Juri Positivo Superiorem, atque cum hac Prærogativâ solus fruatur, eum solùm posse dispensare, prout voluerit, circa Beneficia, quorum ipse Dominus est: verùm illi prævè utuntur verbo *suprà* illic apposito pro *circâ*, quia Pontifex nihil aliud dicere studet, nisi sibi dari jus facultatem dispensandi à Jure etiam in gravioribus casibus.

3. Prætenfam illam Superioritatem in Jus annihilari per Decreta Pontificum mox laudata, qui se subditos agnoscent Canonibus conditis, sive à suis in Sede Apostolicâ Majoribus, sive ab Autoribus Synodis.

4. Probatum fuisse Pontificem, ubi conferebatur cum Ecclesiâ Universali & Conciliis Generalibus, Pontificem, inquam, ipsis esse subditum, ac proindè Decretis ex eorum Auctoritate prodeuntibus. *V. Tract. de Pontif.*

SECTIO IV.

Quâ Ratione conciliandi sunt Textus, qui Jus Canonicum cum Divino Jure confundunt, atque illi, qui utrumque dilucide fecernunt.

Prioris generis Textus sunt 1. II, qui loquentes de Constitutione Studiorum Juris Divini & Juris Humani Romæ, declarant per Jus Divinum designari Jus Canonicum & Jus Civile per Jus Humanum. *Tom. I.*

num. Talis est C. 2. de Privil. in VI. *Providemus quòd ibidem de cætero regatur & vigeat Studium Juris Divini & Humani*, Canonici videlicet & Civilis.

2. Illi, qui Canones Spiritui Sancto, perindè ac Sacram Scripturam adscribunt; Tales sunt præ cæteris C. 5. CAUS. XXV. QUÆST. I. qui asserit Violatores Canonum blasphemare Spiritum Sanctum, cujus nutu & gratiâ Sancti Canones editi sunt: & C. 5. CAUS. XXV. QUÆST. II. in quo S. LEO de Nicænis Canonibus agens, eos Spiritu Dei conditos nuncupat. *Secundùm SS. Patrum Canones Spiritu Dei conditos*: Tales sunt Canones Conciliorum, quæ se in Spiritu Sancto congregata esse asserunt, ut Constantiense, Basileense, Tridentinum.

3. Illi, qui Quatuor priores Synodos Generales, atque eadem viæ cæteras Oecumenicas adaquant Sancto Evangelio C. 2. DIST. XV. in quo dicit S. GREGORIUS, se sicut Sancti Evangelii Quatuor Libros, sic Quatuor Concilia suscipere ac venerari.

4. Illi, qui Leges Canonicas inter Leges Divinas collocant, ut *sex priores Can. DIST. X. à Gratiano laudati*, ut probet Constitutiones Principum obsequi Constitutionibus Ecclesiasticis. Primus desumptus à NICOLAO I. Legem Divinam inter Constitutiones Ecclesiasticas complectitur; nam, ut probet Lege Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis utendum esse, dicit, *eas Evangelicæ ac Canonice Sanctiõni aliquoties obviare*: Item, *Legem Imperatorum non esse supra Legem Dei, sed subius*; atque *Imperiali Judicio non posse Ecclesiastica Jura dissolvitum* laudat duo testimonia suorum Prædecessorum, qui Legibus Imperialibus Ecclesiasticas Leges anteposuerunt, primum est INNOCENTII I. qui dicit, *Divisis Imperiali Judicio Provinciis, ut Duæ Metropoles fiant, Ecclesiam Dei non commutare Honores, aut Divisiones perpetui*: alterum est à GREGORIO, *Si, inquit, Religionis causâ Conjugia debere dissolvi dicantur, sciendum est, quia, etsi hoc Lex Humana concessit, Lex tamen Divina prohibuit*: Denique sic concludit NICOLAUS: *Eccæ quemadmodum Imperiali Judicio non possunt Ecclesiastica Jura dissolvi, sed qualiter quod Lex Humana constituit, Lex Divina prohibuit.* Porrò prohibitio dividendi Metropolim Ecclesiasticam, quandò Princeps Provinciam in duas dividit, est Constitutio merè Ecclesiastica aut Canonica; altera, quâ Religionis causâ dissolvi Matrimonium consummatum prohibetur, est Divina & Canonica simul; Canon ille desumptus est ex *Epistola ad Episcopos secus Convicinum congregatos directâ.*

In 2. Canone SYMMACHUS in VI. Synodo Romanâ, regnante THEODORICO dicit, *Non licet Imperatori . . . aliquid contrâ Divina Mandata præsumere, nec quidquam, quod Evangelicis, Prophetiis, aut Apostolicis Regulis obviet, agere.* Consilium GRATIANI postulat, ut illæ Regulæ inter Leges Canonicas habeantur.

In 3. Canone FELIX multis modis declarat in *Causis Dei* (seu Causis Ecclesiasticis) Regiam voluntatem Sacerdotibus Christi subdendam esse, non præferendam. *Et. Ne, dum mensura Cælestis Dispositionis exceditur, eatur in contumeliam Disponentis.*

Canon 4. asserit Constitutiones contrâ Canones & Decreta Præfulum Romanorum, vel Bonos Mores, nullius esse momenti.

Canone 5. laudatus jam NICOLAUS ad MICHAËLEM scribens dicit, *Imperium vestrum suis Publica Reî quotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare quæ Sacerdotibus Dei solùm conveniunt.*

Canone 6. S. GREGORIUS Nazianzenus Tribunalibus Ecclesiasticis Sæcularia conferens dicit, *Hæc tantùm ab illis superari, quantum Spiritu Caro, Cælestibus Terræna, Divinis Humana.*

His Canonibus addendus Can. 4. DIST. XXV. QUÆST. I. in quo significat HILARIUS Papa, se sibi tantùm

tantum videri ad servanda Sedis Apostolicæ Decreta, quantum ad Divinas Constitutiones adstrictum, & Can. 2. DIST. XII. qui dicit, *Canones consuetudini prævalere*. Quod est una è Juris Divini prærogativis; idem fert C. 2. DIST. XI.

Atque illi sunt Textus, qui Jus Canonicum cum Jure Divino permiscere videntur; Hi autem utrumque egregie fecerunt.

Tales sunt, 1. Omnes, qui docent, Canones antiquari posse per contrariam Consuetudinem; id expresse asserit. C. 11. de *Consuet.* Illud elicitur ex omnibus Canonibus, qui de Canonicâ Præscriptione loquuntur, quorum præcipui sunt in CAUS. XVI. QUÆST. III. & IV. quæ spectat ad Definitiones Canonum, quibus his Canonibus derogatur.

2. Illi, qui docent in Scripturis Sacris, quæ Jus Divinum continent, nihil exhiberi, quod iniquum aut non verum sit, secus esse autem de Scriptis Patrum, è quibus multi Canones eruti sunt; & de quibuscumque privatis Scriptis concepta sunt S. Augustini verba. C. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. DIST. IX.

3. Illi, qui significant, Legem Divinam esse immutabilem, atque dispensationi non subditam, Leges autem Canonicas esse mutationi ac dispensationi obnoxias. v. DIST. IV. V. VI. IX. XI. XII. Quod enim ibi dicitur de Consuetudine, potest accommodari Legibus merè Canonicis, quoniam de Consuetudine Ecclesiasticâ potest intelligi, quæ habet vim Legis Canonicæ, sicut Consuetudines inutiles, aut Juri Naturali vel Divino adversantes, servari non debent, sed utrique cedere, ita & Leges inutiles, vel contrariæ Bonis Moribus, Rationi, Veritati, quæ verba sunt Juri Divino vel Naturali synonyma: Multi Canones collecti sunt in *Tractatu de Constitutionibus*, qui ostendunt, Constitutiones Ecclesiasticas esse mutationi obnoxias, & multi in *Tractatu de Dispensationibus*, qui ostendunt, in illis esse dispensationi locum.

4. Illi, qui ostendunt Legem Divinam esse ubique eandem, secus esse de Canonibus, qui varii sunt pro variis Temporibus, & Locis, in *toto Jure passim*.

5. Illi, qui infideles Legibus Divinis subjiciunt, atque eos à Legibus Canonicis immunes declarant. C. 4. de *Consang. C. 8. de Divort.*

Atque hi sunt præcipui Textus posterioris generis cum Superioribus componendi. Quod facile fiet, si meminimus eorum, quæ dicta sunt initio Prolegomenorum, scilicet esse Canones, qui Divini Juris circa Fidem aut Mores executionem curant: illi autem ad Jus Divinum, quod interpretantur, aut promulgant, aut jubent servari, pertinent; quæ dignitas præcipue convenit Canonibus Conciliorum Generalium, quorum Definitiones Juris Divini prærogativas fortiuntur, cum sint infallibiles, immutabiles, atque dispensationem excludant: Horum Canonum ratione, Jus Canonicum, vocatur Jus Divinum in 1. Textu, laudatur & confunditur eum eodem Jure in cæteris Textibus prioris generis.

Cæteri Canones Divino Juri adjiciunt, quasdam Institutiones ad Disciplinam pertinentes, quarum infinitus est numerus. De his Canonibus intelligendi sunt Textus, qui distinguunt Jus Canonicum à Jure Divino.

Æquissima est autem illa distinctio; nam Jus Canonicum sic spectatum, omnibus Humani Juris vitis est obnoxium; nec refert de Canonibus generatim dici, illos esse à Spiritu Sancto conditos; hoc enim idè dicitur, quia sunt ut plurimum Canones in Comitibus, quibus ejus auxilium majus aut minus pro eorum ratione promissum fuit: undè oritur discrimen inductum inter Definitiones Conciliorum Generalium debito modo coactorum, atque habitorum, & cæteros Canones, Prioribus infallibilitatem adscribens. Auxilia Spiritus Sancti, prout opus est, dividuntur, eo autem majori in Conciliis opus est, quo gravior est Canonum Materies. Hæc ope, quæ quanta sit, Canones reverentiam merentur, sed illi, qui merè Dis-

ciplinam spectant, non sunt evecti supra Legum Humanarum conditionem, sed varii sunt pro variâ Personarum, Temporum, & Locorum ratione, ac pro variâ eorum, quibus constituuntur, indigentia variabiles.

Secundùm opinionem eorum, qui putant reservationem Casuum Majorum pertinere ad Pontificem ex Institutione Divinâ, sicut ejus Primatum, inter Canones Juri Divino pares adscribendi sunt illi, qui de hac reservatione agunt: hoc sensu INNOCENTIUS III. C. 2. de *Translat.* dicit ex Institutione Divinâ, non ex Humanâ Constitutione, Spiritualis Conjugii Episcopi cum Ecclesiâ dissolutionem per translationem, demissionem, aut depositionem, Sedi Apostolicæ reservari. Putavit enim, nonnullos Canones, qui Pontifici adscribunt facultatem hujus dissolutionis, eam spectavisse velut consecutionem ejus Divini Primatus. FAGNANUS in C. 8. de *Consang. n. 13.* alios asserit Textus ad probandum, Jus Canonicum, Divinum vocari, & Juris Divini nomine comprehendendi.

SECTIO V.

Utrum sit aliqua species Actus, qui, cum nullus esset initio; tractu temporis possit convalescere: vel qui validus initio, per subsequens factum invalidus fiat: Denique utrum CAP. XII. de Regular. probet alterutram conciliationem ejus Textus cum R. XVIII. & LXXIII. de REG. JUR. in VI.

PRIMUM distinguendi sunt Actus nulli, ab Actibus annullabilibus.

Actus nulli, sunt ii, qui prorsus effectu carent, putâ Actus Absoluti sine legitimâ potestate confecti, vel omisis solemnitatibus essentialibus v. g. Actus Collationis & Præsentationis ab iis facti, qui nec titulo, nec possessione, nec quasi possessione jvantur; Actus celebrationis Matrimonii sine Testibus requisitis, atque ab alio, quàm legitimo Ministro.

Actus annullabiles, sunt ii, quorum effectu pendulus est, partim ob defectum consensus alicujus personæ, & qui rati sunt aut irriti per factum posterius: Rati, si gravatæ Partes non querantur intrâ legitimum tempus. Irriti, si Partes læsæ querantur. Tales sunt Electiones, ad quas aliqui Electores non sunt vocati, quæ effectu carent, si eorum aliquis, queratur intrâ tres menses ad Electionem datos, & vim fortiuntur, si nemo intrâ illud tempus queratur. Tales sunt Collationes ab Ordinario factæ in præjudicium Patroni, vel Collatoris Inferioris; nam si hi non querantur intrâ sex menses, valent Collationes, quæ fierent irritæ, si intrâ tempus præstitutum querantur Personæ læsæ.

Non agimus hæc de Actibus annullabilibus, de quibus convenit, eos per factum posterius ratos aut irritos fieri posse. De Ratis aut Irritis ab initio Actibus loquimur, & Queritur. *Utrum illi ex post facto vim suam amittere, & hi vim, quam non habebant, nancisci valeant?*

Circâ hanc Quæstionem duæ sunt Juris Regulæ, quæ absolute negant, utrumque fieri posse, scilicet XVIII. & LXXIII. de *Reg. Jur. in VI.* Prior est, *Non firmatur tractu temporis, Quod de Jure ab initio non subsistit.* Posterior sic concipitur. *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, à quo inchoari non potuit.* Hæ Regulæ in sensu opposito acceptæ, alia in alterâ continentur; id enim postulat ratio contrariorum: nam, si Actus irritus tractu temporis convalescere non potest, Actus ratus ex post facto dissolvi non debet, vel, si factum posterius Actui, qui ratus fuit, nocere nequit, neque etiam prodesse debet ei, qui ab initio fuit irritus. Hæc posterior Regula restringenda est ad Actus absolute indissolubiles, putâ Matrimonium consummatum; *Consum-*

matum, inquam, quoniam non consummatum per Professionem Religiosam legitime factam dissolvi potest.

Quoad actus dissolubiles, illi procul dubio legitime possunt retractari propter factum posterius, quamvis rite perfecti fuerint, quorum exemplum vulgare sunt Sponsalia, quæ iuste solvuntur per casus subsequentes, quæ, si prævisissent, ipsa fuissent, irrita. Itaque Regula Posterior minus patet, quam altera, cum exceptiones quasdam patiatur, hæc Prior autem nullas; nam exempla, quæ afferuntur ad probandum, actus nullos ob defectum consensu, convalescere, posse per consensum subsequentem, pertinent ad actus annullabiles, vel si spectent actus irritos, non congruunt; numquam enim actus ob defectum consensu nulli, convalescunt per subsequentem consensum, sed reparatur nullitas actus irriti, validum actum substituendo.

Remotis jam omnibus, quæ caliginem offundere possent Conciliationi, quam quarimus; afferenda est Summa Cap. 12. de *Convers. Conjugatorum*, quod adversari videtur expositis Regulis. Cum à *Celestino III.* quæsitum foret, utrum Mulier, quæ putans, Virum suum esse defunctum, habitum Religionis sumpserat, & regresso Viro, e Monasterio exierat, eo mortuo teneretur in Religionem redire, Respondet ille, illam Professione suâ, quod suum erat, obstrinxisse, & proinde semetipsam obligavisse in tempus, quo libera esset; undè concludit eam redire debere, quia in eum casum pervenit, in quo votum efficax emittere poterat. Respondemus, quod licet votum ejus non tenerit usquequaque, eæteris tamen fuit obligatorium quatenus se poterat obligare; promisit enim invadendo Monasterium, se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, redire verò ad Seculum in ejus potestate non erat, sed in potestate Mariti, & ideo quantum ad ipsam tenuit votum, quod post viri obitum tenere non desit, cum ad eum Casum, à quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur.

Hic Textus adversari videtur Regulæ XVIII. in eo quod dicit, actum, qui ab initio non constitit, tractu temporis convaluisse, & Regulæ LXXIII. in eo, quod supponit, actum nullum, si pervenerit in eum casum, quo fuisset efficax, indè trahere vim, quæ caruit. Regula autem in sensu contrario accepta docet, eventu subsequente actum non fieri ratum, licet ab eo casu potuerit inchoari.

Sed oppositio est tantum in terminis, nam 1. Pontifex loquitur de actu irrito ex unâ parte, ex alterâ ratio; Regula autem XVIII. loquitur de actu absolute nullo. 2. Vult tantum, ut illud, quod firmum est, subsistat; dum ejus effectus partim suspenditur propter obstaculum absolutam executionem impediens, eoque sublato obstaculo actus effectum suum plenissime fortiat, sed difficile intellectu quomodo idem actus partim nullus, partim validus esse possit: hinc ratur; hinc irritus; irritus respectu ejus, cui injustè nocet; efficax respectu ejus, à quo profectus est: videtur enim, quod perindè atque in Rebus Moralibus unicus defectus sufficit ad vitiandam actionem, ita obtinere debet in cæteris quibuscumque rebus. Itaque postea significat Pontifex in rigore suam Definitionem difficultate non carere; nam præmissio, se judicare, salubrius fore illi Mulieri, si redeat in Monasterium, adjicit, eam tamen ad id compelli non debere. *Consultius itaque ducimus, ut vanitatibus Saculi derelictis, ad Monasterium redeat; ubi bonâ ducta intentione Professionem fecit: si verò ad hoc induci non potuerit, invitam ipsam credimus non cogendam.* GONZALES in hoc Caput contra objicit Epistolam *Petri Blefensis*, qui credit Professionem esse nullam, & proinde illam rursus nubere posse post obitum Viri, & solutio, quam affert, Textui adversatur, & notæ præcedenti, in quâ agnoscit Professionem esse validam saltem quoad Continentiam servandam post obitum Mariti, quod non coheret,

Tom. I.

cum vix concipi valeat, quomodo idem actus possit esse partim nullus; partim validus: adde, quod perindè est de hoc Casu, ac de illo, quo Mulier credens Virum obiisse, alteri nupsit, postea verò errore detecto, ad Virum priorem rediit, quæque isto verè mortuo, ad posteriorem reverti nullatenus obligatur.

SECTIO. VI.

Quare in quibusdam Argumentis illicitum haberi debet, Quod expresse non permittitur, & in aliis, licitum videri debet, Quod diserte non interdicitur, & Quenam sint illa Argumenta.

Regula Posterior extat in Cap. 29. de *Sent. Excom.* his verbis, *Quia tamen Conditor Canonum Absolutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi, agit de Excommunicatione per Canones sancitâ, & dicit, Absolutionem Censuræ, quæ specialiter non reservatur Autori Canonis, cæteris concedi.* Quoniam agitur de Absolutione Censurarum, Quidam Autores indè concludunt, eam Sententiam esse Absolutioni peculiarrem, nec attendunt huic Argumento accommodari potuisse Regulam Generalem, ut solent specialibus Casibus applicari Generalia Principia.

Alia Sententia reperitur in C. 2. de *Translat.* ubi ait INNOCENTIUS III. esse quosdam casus, in quibus vetitum censi debet id, quod non est diserte permittum. *Nonnunquam intelligitur prohibitum quod non invenitur concessum.* (S. 2. præsertim eum.) Agit de facultate, quam habet Metropolitanus, ad cogendum Suffraganeum, ut Dignitati renunciet, si Consecrationem suam fieri quinque Mensibus neglexerit, supponensque Canones, qui hanc facultatem tribuunt Metropolitanis, ei potestatem Suffraganeos transferendi non dedisse, concludit, eam illi non pertinere, suamque Conclusionem duabus confirmat rationibus, quarum Posterior ea est, quam retulimus.

Elicitur etiam eadem Sententia ex Cap. 5. de *Usu & Autor. Pallii* & similibus, quæ docent, Metropolitanum uti non posse Pallio, nisi diebus expresse concessis; necnon ex Cap. 15. de *Tempor. Ordin.* in quo INNOCENTIUS dicit, Metropolitanum mandare non potuisse Suffraganeo suo, ut uno & eodem die Virum eundem ad tres Ordines Sacros promoveret, cum illi hujusmodi Dispensatio à Canone minimè sit permittita.

Eadem reperitur. 1. in omnibus Textibus, qui laudant Regulam, *Quod non est Sanctorum Patrum Decreto sancitum, non est superstitiosus adinventionibus præsumendum.* Ejus generis sunt cit. C. 2. de *Translat. & Can. 26. CAUS. II. QUÆST. V. à STEPHANO V. de sumptus, ubi legitur Documento pro Decreto: Ex illis etiam Textibus est Cap. 6. de *Hæret. in VI.* in quibus id, quod licitum est in uno Casu, prohibetur in cæteris, ille est casus Dispensationis limitatæ, quæ in gratiam Fidei conceditur.*

Atque illi sunt Textus oppositas Sententias continentes, qui conciliari debent. Quenam sint Argumenta, in quibus unaquæque locum habeat, indicabit Conciliatio; sed antea observandum est, utramque spectare facultatem faciendi res nonnullas, quarum aliæ Jurisdictionem requirunt, aliæ verò non requirunt. Potestas Jurisdictionis, est Ordinaria, vel Delegata: Ordinaria certa negotiorum genera spectat, eaque universim complectitur; Delegata in certis negotiis circumscribitur: Potestas Ordinaria acquiritur per Dignitatem, cui illa coheret, vel per Mandatum Generale Ordinarii: Potestas Delegata acquiritur per Mandatum Speciale. Potestas Ordinaria potest restringi per Reservationes in gratiam Superioris factas, vel per Privilegia, quæ aliis aliquam dant ipsius partem, vel per Consuetudinem, aut Præscriptionem.

d 2

Ordina-

Ordinarius potest quodcumque ipsi non adimit Reservatio, Privilegium, Consuetudo, aut Præscriptio: unde fit, ut qui de aliquâ potestate, litem movet Ordinario, tenetur probare, illam sibi ex aliquo honorum Titulo pertinere, & donec id præstiterit præsumitur pro Ordinario, qui interim frui debet ac in fruitione manuteneri.

Si Potestas Ordinarii ei partim restituta fuerit per derogationem factam ipsius limitationibus, quoad hanc restitutionem nil potest præter id, quod illi conceditur aut restituitur; plura hujus rei habemus exempla in Derogationibus à Tridentino factis, Reservationibus, & Exemptionibus quoad certa Capita. Ordinarius nihil recuperat præter potestatem, quæ ipsi per derogationem redditur; atque in hac re pro Delegato habetur.

Itaque Posterior Sententia ad Ordinarium spectat, Prior verò ad Delegatum, & eos omnes, qui pro Delegatis haberi possunt; tales sunt Procuratores à l certa negotia, Arbitri ad quasdam lites electi; Delegatio, Procuratio & Compromissum definiunt circa Potestatem illarum Personarum, quòd id, quod illis non datur, eis interdicitur. Confessarius, cui certi casus reservati conceduntur, nihil potest ultra casus concessos: ejusdem conditionis sunt Pœnitentarii, atque ipsi etiam Vicarii, quibus Episcopus non nisi quòsdam è casibus sibi reservatis mandavit, alios personæ suæ retinendo.

Quoad res, quæ Jurisdictionem non requirunt; Qui eas Jure communi possident, possunt quod sibi non interdicitur: Ceteri nihil possunt, præter id, quod eis conceditur. v. g. Curati possunt percipere omnes Decimas, quarum perceptio ipsis non prohibetur; quia Decimæ Jure communi Curatis debitæ sunt; Ceteri qui eas, ex Privilegio percipiunt aut Consuetudine, aut Præscriptione, nihil percipiunt præter id, quod ex iis Titulis, acquisitum est.

SECTIO VII.

Quis consensus Textuum, qui dicunt, „Laicos etiam pios non esse in Ecclesiâ, nisi obediendi; non imperandi gratiâ: eosque nullam accepisse Potestatem in Personas & Bona Ecclesiastica, cum eis, qui docent Principibus commissam esse Ecclesiæ Curam, cujus rationem, si eam neglexerint, Deo sunt reddituri?

Exordiemur à commemoratione Textuum, de quibus agitur. Præcipui Prioris generis sunt Cap. 10. de Constitut. Cap. ult. de Reb. Eccl. alien. & Can. I. DIST. XCVI. Primus Tertio innititur, & quoad Argumentum nostrum ait INNOCENTIUS III. *Attendentes, quòd Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis & Ecclesiasticis Personis nulla sit attributa Potestas, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi, à quibus si quid proprio motu statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesiâ fuerit approbatum:* Quod deinceps probat per Decretum Concilii Romani, sub SYMMACHO, quod reprobavit Statutum BASILII Præfetti Prætorio, & Vices agentis ODOACRI Italiæ Regis, de non alienandis Prædiis Rusticis, vel Urbanis, Ministeriis, & Ornamentis Ecclesiarum, hæc potissimâ ratione, quòd non fuit autoritate Romani Pontificis roboratum.

Factum in hoc Textu laudatum legitur C. 7. DIST. XCVI. in quo refertur Constitutio BASILII, & Decretum CONCILII, quòd illam legi iussit, atque ob multas rationes improbat: illius duo erant Capita, primum circa Electionem Pontificis versabatur, eamque fieri vetabat, nisi vocatus esset, ut turbis occur-

reret Præfectus; hæc prohibitio Patribus ingrata fuit, qui timebant, ne Laici electionem præripere, ut indicant hæc verba CRESCONII unius ex illis Episcopis: *Prætermisiss Personis Religiosis, quibus maxime cura est de tanto Pontifice, Electionem Laici in suam redigerent potestatem.* Notandum est, BASILIUM exponere in Præfatione se admonitione *Beatissimi viri SIMPLICII* hoc Statutum fecisse: Quadam M. S. ferunt *Symmachum* pro *Simplicio*; cum Symmachus de hac Constitutione queratur, credibile est, *Basilium* loqui de *Simplicio*.

Caput alterum spectat prohibitionem alienationis, de qua locuti sumus, atque inter pœnas, quæ ibi proponuntur, est Anathema; quod absurdum visum est, Laicum hominem Censuras in Ordinem Ecclesiasticum dictare; sed hæc potissima non fuit ratio à Patribus allata, sed Pontificem Romanum, ad quem præcipue attinebat hoc Decretum, ejus participem non fuisse. Ultima Ratio fuit, ne subsisteret illa Scriptura ad Ecclesiæ Commodum vergens, in eo quòd irritabat, quæcumque ferent in Ecclesiæ præjudicium, atque Emptorem ac Venditorem ad restitutionem omnis causæ cogebat; ne, inquam remaneret exemplum præsumendi quibuslibet Laicis quamvis Religiosis vel Potentibus quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis Facultatibus.

Verba INNOCENTII III. *Quos manet necessitas obsequendi, non autoritas imperandi,* desumpta sunt ex sententiâ Mediolanensis Episcopi relatâ in hoc Can. 1. DIST. XCVI.

Hi Textus videntur inniti R. LI. de R. J. in VI. quæ fert: *Semel Deo dictatum, non est ad Usus Humanos ulterius transferendum;* fortasse visum est, quòd sicut Consecratio Bonorum Ecclesiæ, ea à Sæculari Commercio subducit, ita illa Autoritati Sæculari subtrahit.

Posterioris generis Textus sunt in CAUS. XXIII. QUÆST. V. C. 20. 21. 22. 26. CANON. XX. sic loquitur de Principibus: *Cognoscant Principes Sæculi, Deo debere rationem reddere, propter Ecclesiâ, quam à Christo tuendam suscipiunt: tùm subicit, nam sive angeatur Pax & Disciplina Ecclesiæ per Fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum Potestati suam Ecclesiâ credidit.* Canon hic à S. ISIDORO HISPALENSIS desumptus est. Canon 21. Sic concipitur: *Res Humanae aliter tute esse non possunt, nisi, quæ ad Divinam Confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat Autoritas.* Hic Canon est S. LEONIS ad Pulcheriam Augustam. CONCILIUM TURONENSE III. anni 813. dicit in Can. 22. laudato. *Quos oportet per Sæcularis Potentiæ Disciplinam à tam pravâ consuetudine coerceri, qui per Salutifera Sacerdotum Monita noluerunt revocari.* JOANNES VIII. in 26. ait, *Administratores Sæcularium Dignitatum, qui ad Ecclesiarum tuitionem, Pupillarum, ac Viduarum protectionem constituti sunt, quoties ab Episcopis & Ecclesiasticis Viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant & secundum quod necessitas expetierit, diligenti studio corrigant: quòd si Dei timorem præ oculis non habentes, negligere post Secundam & Tertiam admonitionem inventi fuerint, omni se noverint Communionem usque ad condignam satisfactionem privatos.*

Illi sunt Textus, qui superius allatis videntur adversari; nam si Principibus Ecclesiæ tuitio, protectio, cura, commissa est, oportet ut Leges ad hoc necessarias condere possint; itaque si Bona Ecclesiæ malè administrantur, vel absque justâ causâ alienentur, si Viri Ecclesiastici pessimo agendi more Ecclesiâ exagitant, oportet, ut Principes possint præcipere quod tollendis his malis est idoneum; si autem illa mala tollere possunt, quidni etiam illis obviare possint? Hi Textus supponunt, Principes tuitionem Ecclesiæ nihilominus suscepisse, quam Orphanorum, Pupillarum, Viduarum, aliarumve Personarum miserabilium, in quarum subsidium Leges condere possunt, tam ad propulsanda immin-

nentia illis mala, quàm ea, quæ jam patiuntur. Si Principes rationem Deo sunt reddituri propter divisiones, aliasve Ecclesiæ perturbationes, quibus meriti neglexerunt, oportet, eos habere jus illis providendi per Leges, quas efficaces fore arbitrabuntur.

Cùm prioribus adversari videantur hi Textus, alio modo componi non posse videntur, & hæc oppositio tolli, quàm dicendo, priores de Principibus Supremis non loqui, quibus Ecclesiam suam commendavit Christus, siquidem *Basilium* supremam Potestatem non habebat; vel si de illis Principibus agunt, eorum Definitio restringenda est ad casus, in quibus Principes conderent Leges, inconsultâ Ecclesiâ, circa negotia, in quibus eam audiri necessarium est.

Et hæc sunt quæ aptiora duxerimus ad Conciliationem Textum, de quibus agitur.

SECTIO VIII.

Utrum possit conciliari Regula, Idem de similibus ferendum Judicium, cum Textibus, qui dicunt Odiâ esse restringenda?

Laudata Regula refertur ab INNOCENTIO III. in cap. 2. de *Translat.* velut Principium certum, quo probat, Canones, qui soli Pontifici adscribunt translationem Episcoporum Consecratorum, habere locum in Episcopis Electis, maximè in Confirmatis; observatque vinculum, quo Episcopus Consecratus Ecclesiæ suæ jungitur, non esse strictius eo, quod Episcopum Electum tantum eidem Ecclesiæ connectit, imò idem posse dici vinculum. *Licet usque ad tempora ista Quod cautum fuerat de Episcopis, expressum non fuerat de Electis, propter expressam tamen similitudinem, vel identitatem prorsus nemini poterat videri dubium subtiliter inventi, cum idem Judicium de similibus sit habendum.*

Regula hæc usurpatur in reservatione translationis Episcoporum Electorum ad Pontificem ejusve Sedem, & videtur contraria Textibus, quibuscum hæc comparatur; hæc enim reservatio translationis Episcoporum ad Pontificem, videtur odiosa, cùm non sit alterius conditionis, quàm cætera reservationes, illæ autem inter odia collocantur; quia per eas restringitur Potestas ordinaria, quæ favorabilis est.

Textus conferendi sunt 1. REG. XV. de R. J. in VI. *Odiâ restringi convenit.* 2. REG. XXX. *ibid.* In *Obscuris minimum est sequendum.* 3. REG. XLIX. In *pænis benignior est interpretatio facienda.* 4. Cap. 18. de *Sent. Excom.* in VI. quod dicit *Irregularitatem admittendam non esse nisi in Casibus expressis.* 5. Cap. 1. & 2. de *Filiis Presb.* in VI. quæ docent *restringendas esse dispensationes velut res odiosas.* Idem est de omnibus Textibus qui docent, *Privilegia in præjudicium alicujus concessa, restringenda esse ad casus expressos in Privilegio.* Idem esse debet de omnibus Textibus, quibus probatum fuit in *Tractatu de Censuris & Irregularitate*, ratiocinationem à pari in neutro Argumento admitti, & quod amplius est, nec ratiocinium à majori.

Illâ repugnantia speciosa saltem jam patefactâ, ad eam tollendam supponendum est, Pontificem putavisse, Reservationem translationis ad Sedem Apostolicam, esse Prærogativam ipsi à Jure Communi tributam, eamque spectavisse ut genuinam consecutionem Primatus, qui à Jure Communi nascitur: hæc opinione imbutus judicavit, eam reservationem esse cum favore accipiendam, itaque cum favore ampliari æquum sit, juxta Regulam *favores convenit ampliari*, oportuit in causâ, de qua loquebatur, à casu expresso in jure, protendere ad casum non expressum, facultatem Sedi Apostolicæ adscriptam; persuasum igitur habens Pontifex translationem Episcoporum Consecratorum ad se pertinere, idque à Canonibus expressè definiti, conclusit, illam reservationem etiam Episcopos solum Electos comprehendere, quia in rebus favorabilibus idem

Tom. I.

de similibus ferendum judicium. Consequentia hæc non peccat, si vera sint illius Principia; sed aliud erit in sententia eorum, qui putant reservationem translationis Episcoporum ad Pontificem, à Jure merè Canonico profectam esse, eamque nondum satis attente INNOCENTII III. fuisse roboratam; nam ex illâ opinione sequitur, jus Episcopos transferendi pertinere ex Jure Communi ad Synodum Provinciam, vel ad Metropolitanos, qui illo usi sunt, X. aut XI. prioribus Ecclesiæ Sæculis, ut probat Thomassinus. *Lib. I. singularum trium Priorum Partium sui Operis DE DISCIPLINA.*

Ex Privilegio per Canones Pontificibus concessio, nata est hæc reservatio & juxta hoc inter odia potest illa numerari, & proinde ratiocinium à pari circa eam potest non admitti, sed stare licet juri expresso. Nulla est igitur repugnantia, nisi juxta hanc sententiam Pontifici improbatam, qui secundum suam opinionem ratiocinium à pari usurpavit, in reservatione translationis Episcoporum in gratiam suæ Sedis: prædicta ergo ejus accommodatio juxta ejus principia intelligenda est.

Purgari potest illa accommodatio, supponendo, illud Privilegium Juri fuisse insertum, atque ejusmodi Privilegia Juris Communis esse Partem, & propter hanc rationem cum favore esse accipienda, sicut ipsum Jus Commune: tale est Privilegium Carnem comedendi Die Natali Domini, licet Abstinentiæ Die contingat: fortè opportuniùs dici potest, INNOCENTII III. tempore, Jure Communi solum Pontificem Episcopos transtulisse.

SECTIO IX.

Multi Canones definiunt, standum esse Posterioribus, si hi cum Prioribus pugnent; Unus occurrit, qui dicit in illo casu standum esse antiquiori; Quâ viâ conciliare potest hic cum cæteris?

Hic postremus Canon est C. II. CAUS. XXXIII. QUÆST. II. §. 1. desumptus ex Præfatione Libri de summo bono ad Episcopum Massonem inscripti, qui sic concipitur, *Quotiescùmque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur cujus antiquior aut potior extat autoritas.* Si vetustior autoritas est præferenda, falsum ergo, novitios Canones esse anterioribus anteponeudos.

Faciliùs intelligetur illa repugnantia speciosa saltem relatis Textibus posterioris generis, quos subjicio.

GRATIANUS DIST. XXIX. cap. 1. & 2. pro principio asserit, componendos esse Canones contrarios ex tempore, quo confecti sunt, & laudat duos Canones, qui hoc disertè docent. Unus est S. ISIDORI HISPALENSIS, alter S. GREGORII. Porro conciliatio ex tempore quæsitâ, fit potissimum dicendo, posteriorem vincere priorem, ut probant Textus expressi Cap. 1. de *Cognatione Spirituali*: ALEXANDER III. repertis Canonibus pugnantibus circa Quæstionem, utrum Cognatio Spirituales complectatur Liberos post compaternitatem natos, aliis dicentibus, eos comprehendere, aliis, non comprehendere; definit, standum esse Posterioribus. *Licet primus Canon exinde editus natos post compaternitatem ad invicem copulari prohibeat, alter tamen Canon Posterior editus primum corrigere, tum relatâ dispositione hujus Canonis concludit, Unde nobis videtur, ut secundum Posteriorem observari debeat.*

Cap. 1. de *Constit.* in VI. disertius loquitur in ipsa Argumenti sede, nam duo Constitutionum genera distinguuntur, quarum aliæ continent Jus Commune, aliæ Jus Singulare & Speciale. v. g. Statuta quorundam Collegiorum, ac statuitur, quod ubi Summus Pontifex Constitutionem novam condit veteri

d 3

con.

contrariam, ille primam per sequentem revocat, et si ejus mentionem non fecerit. Licet Romanus Pontifex, qui Jura omnia in Scrinio pectoris sui censetur habere, Constitutionem condendo posteriorem, Priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.... Quae sequuntur spectant Jus singulare, cui se derogare negat Pontifex, nisi illud specialiter commemoret, & rationem hujus discriminis afferens, ait, *se hujus Juris singularis, cum sit Facti & in Facto consistat, esse probabiliter ignarum, quod de Jure communi dii nequit, quod ipse condidit & in Scrinio pectoris gestat.*

Adversus hos Textus objici non possunt C. 28. de Rescript. & C. 3. de Capel. Monach. quae praeter oppositionem, requirunt etiam derogationem expressam Constitutioni anteriori; nam de Constitutionibus Posterioribus, quae Prioribus contrariae sunt, non agitur; verum de Gratiis, quae obviant Conciliis Generalibus, quibus tantam reverentiam exhibere nonnulli Pontifices, ut testarentur, se nolle illis derogare, nisi per expressam mentionem: atque ille mos hodie invaluit, ut probat specialis mentio, quae fit Conciliorum Generalium in Clausula Derogatoria Juri cuiusque contrario Gratiis, quae conceduntur; quinimo aliquid specialius exigunt, circa Tridentinum, cui per hanc Clausulam Generalem derogari nolunt.

FAGNANUS in Cap. 28. & GONZALES in Cap. 3. laudatam Quaestionem discutunt, an, ut Constitutio contraria anteriorem emendet, necesse sit id expresse caveri? & contendunt, hanc cautionem non esse necessariam, sed sufficere solum oppositionem. FAGNANUS *ibid.* n. 37. sibi objicit Textum allatum a S. ISIDORO acceptum, & respondet, illum esse intelligendum non de autoritate, quae nascitur ex Vetustate, sed de ea, quae oritur ex Dignitate; ita ut ejus sensus sit, in casu discordiae inter Decreta duorum Conciliorum, praefenda esse Conciliorum Majorum Decreta Statutis Synodorum Minorum, nimirum arbitratus est ille Autor haec verba, *antiquior aut potior*, hic esse Synonima, illa accerfit ex Can. 28. DIST. I. qui prolixior est Can. II. CAUS. XXXIII. QUÆST. II. Sed Paragraphus, qui ad rem facit similis est, excepto quod in hoc 28. Can. legitur, *aut antiquior aut potior*, abest autem prius *aut*, ab altero Canone. Sed etiam si Autor Textus putavisset Decretum Concilii Veterioris esse praefendum Decreto Concilii Recentioris, ejus opinio levioris esset momenti; nam *Epistola S. Isidori ad Massonem* procul dubio supposititia est; nam 1. laxamenta, quae approbat, Doctrina illius Autoris adversantur; 2. nec nisi mediante IX. Saeculo prodire.

Itaque, vel abjiciendus est hic Textus, vel ut autoritatis nullius, vel componendus cum caeteris, eum per illos exponendo, quod æquum est, quia Textus obscuri per Textus apertos sunt exponendi.

Quod diximus supra, Constitutionem Posterio-rem Anteriori derogare, quando ipsi adversantur, restringendum est ad Capita, in quibus illae sunt oppositae; caetera vigere debent, ut disertè docet, C. 41. de Elect. in VI. restringendo C. 4. *ibid.* ad Appellationes Extrajudiciales, circa quas aliquid immutavit in Jure antiquo in materia Electionum & definiendo Jus vetus subsistere circa caeteras Appellationes. Ratio est, quia emendatio Juris odiosa res est, & proinde locum non habet, nisi in Casibus expressis.

SECTIO X.

Conciliatio Textuum, qui significant Canones obligare statim, atque promulgati sunt; cum iis qui insnuant, alicujus temporis lapsum ad id requiri.

Quamvis Observationes GRATIANI non sint Textus Juris, multumque abfit, ut illae vim atque autoritatem eorum Textuum fortiantur; quaedam tamen

hanc dignitatem adeptae sunt per approbationem generalem: ex hoc numero videtur esse §. *Leges insinuantur* DIST. IV. *Leges insinuantur, cum promulgantur, Moribus autem utentium firmantur*, qui intelligendus est de Legibus susceptis, saltem per silentium Partium, quas spectant, nam illae, quae rejiciuntur, ut minus congruae, Moribus utentium non sunt confirmatae.

C. 1. de Postul. supponit, Leges obligare statim atque solemniter promulgatae sunt, desumptum illud est ab INNOCENTIO III. qui reprobatur postulationem Episcopi Altissiodorensis in Archiepiscopum Senonensem, quia ille non servaverat interdictum, quod Regno erat illatum, quamvis solemniter promulgatum, *Cum Cardinalis idem Sententiam Interdicti praesentibus multis Archiepiscopis & Episcopis solemniter ac publice promulgavit*, & ad purgandam suam recusationem & obviamdum excusationi Episcopi, dicentis, eam Sententiam sibi significatam non fuisse, adjicit INNOCENTIUS, quod *nec sit necessarium, cum Constitutio solemniter editur aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale Mandatum, vel Litteras inculcare, sed id solum sufficit, ut ad ejus observantiam teneatur, quod noverit eam solemniter editam ac publice promulgatam.*

C. 13. de Penit. significat, Legem obligare statim, atque promulgata est, nam declarat poenam sancitam in Medicos qui neglexerint monere aegros, ut Sacramenta suscipiant, incurri statim, atque Constitutio per Praelatos Locorum fuerit publicata.

Idem insinuat Clem. 2. de Haeret. his verbis, *Statuimus nullis ex nunc*, quae indicant, Concilium Vienne- nse voluisse Decretum suum effectum suum sortiri statim, atque solemniter promulgatum fuisse.

Quoad Textus, qui insnuant, Legem non parere obligationem, nisi certo tempore, à die Promulgationis elapso, duo occurrunt in Tit. *ne Clerici vel Monachi*, tertius scilicet & ultimus; *Primus à Concilio Turonensi* desumptus est, an. 1163. qui excommunicat Monachos, qui sub specie utilitatis suorum Fratrum, aliorum-ve, è Monasterio exeunt, ut Medicinam aut Mundanas Leges legant, nisi ad Claustrum suum intra duorum Mensum spatium redierint.

Posterior est Honorii III. qui illam Constitutionem extendit ad Archidiaconos, Plebanos, Decanos, Praepositos, Cantores, & alios Clericos Personatus habentes, nec non Presbyteros, nisi ab his intra spatium praedictum destiterint.

Cap. 49. de Sent. Excom. excommunicat eos, qui de caetero servari fecerint Statuta edita, & Consuetudines introductas contra Ecclesiae Libertatem, nisi ea de Capitalibus suis, intra duos Menses, post hujusmodi Publicationem Sententiae fecerint amoveri. Hoc Caput est ejusdem Honorii III. ad Episcopum Bononiensem.

Ad Conciliationem horum Textuum, Observandum est, 1. Quasdam actiones per Canones praecipitur, quae statim post Promulgationem fieri nequeunt, quales sunt illae, de quibus agunt tres Posterioris generis Textus: nam qui è Monasterio exierant, ut Medicinam legerent, aut Mundanas Leges, aliquo tempore indigebant, ut redirent, atque res ad iter suum necessarias compararent. Idem cogitandum est de Beneficiariis, qui Locum sui Beneficii ex eadem causa deseruerant. Idem dicendum de iis, quibus jubetur delere Statuta Libertati Ecclesiasticae contraria, illud fieri nequit praeter deliberationem cum Collegio & ejus consensum, quae circumstantiae tempus requirunt & tractationem aliquam.

2. Aliquando atrocitas poenae postulat negligentiam insignem, ne poena sit gravior delicto, negligentia autem non fit insignis, nisi post aliquod tempus: haec mens est CONCILII TRIDENTINI. Cap. 2. SESS. VII. quod certum tempus praefigit ad executionem Decreti lati in eos, qui tunc plura Beneficia incompatibilia possidebant.

3. Pro-

3. Promulgatio non fiebat in singulis Parochiis, sed tantum in Sede Legislatoris, Pontificis, Metropolitanani & Episcopi, vel in Loco Concilii; tuncque longo tempore indigebant Remotiores à Loco promulgationis, ut ejus notitiam haberent. Hinc Pius IV. in Diplomate mensis Augusti an. 1564. dato ad declarandum, ex quo tempore Decreta Tridentina circa Disciplinam obligarent, declarat, illa obligare cœpisse tribus ab eorum promulgatione Mensibus.

4. Idem Pontifex ibidem affert in rationem suæ Definitionis, quod ex Jure Communi Constitutiones novæ non obligant, nisi post aliquod tempus, *Jure etiam Communi sancitum, ut Constitutiones novæ vim, non nisi post certum tempus, obtineant.*

5. Juxta illud Jus CONCILII TRIDENTINI C. I. Sess. XXIV. de Reform. Matrim. jubet, Decretum suum in Matrimonia Clandestina non habere vim, nisi post Mensem à Promulgatione in Parochiis factâ; Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unâquâque Parochiâ suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ Publicationis in eadem factâ. Caput idem concedit illis, qui casu vitæ erant implicati, Menses, scilicet intrâ, quem prohibitioni parerent.

6. Cap. 1. de Conces. Præb. in VI. supponit, ac pro certo proponit, Legem non obligare, nisi, quando pervenit ad notitiam eorum, pro quibus condita est, vel post tempus ad hanc notitiam necessarium. *Lex seu Constitutio nullos astringit, nisi, postquam ad notitiam pervenerit eorumdem, aut nisi post tempus, intrâ quod ignorare minimè debuissent.*

7. JOANNES XXII. Cap. 1. de Præb. inter ejus Constitutiones, ad executionem suæ Definitionis adversus pluralitatem Beneficiorum incompatibilium, per Dispensationem Sedis Apostolicæ impetratorum, atque possessorum, dat Menses numerandum à tempore notitiæ, quod de notitiâ præsumptâ intelligendum est, intrâ mensem à tempore notitiæ numerandam.

8. Quoniam inter laudatos Canones, alii unum, alii duos, nonnulli tres Menses concedunt, patet hinc, illius temporis Definitionem pendere à Legislatoris voluntate, juxta circumstantias Locorum, Temporum, & Personarum, ordinatâ: ex eadem voluntate pendet determinatio, utrùm Lex statim post sufficientem Promulgationem obtinebit, an intrâ certum tempus datum, ad faciendam Legislatori supplices admonitiones, atque impetrandum ejus consensum ad inobservationem, ad ejusdem disseminandam inter omnes Subditos Legis notitiam.

Ex omnibus his Observationibus sequitur, inter Textus propositos tamquam pugnantes, nullam esse discordiam, sed diversitatem meram, quam induxit varietas Circumstantiarum, Locorum, & Temporum: ejusdem sunt conditionis illi Textus, cujus illi, de quibus loquitur C. 7. De iis, quæ sunt à Prælati, Autoritates præmissæ, licet diversæ sint, non tamen adverse.

Sequitur etiam, illud discrimen non versari circa Caput præcipuum, verum circa Circumstantias, quæ nihil ex eo mutant: Caput illud est, Legem non posse, nec debere vim habere, nisi postquam potuit, & debuit sufficienter innotescere; nam, ut supra ostendimus, Tit. 2. Ignorantia invincibilis Juris excusat ab observatione ejus Decretorum; illa autem provenire potest tam ex insufficienti Promulgatione, quam ex impedimentis, quæ Promulgationem notam fieri prohibuerunt.

Hic monendum duximus, esse Leges, quæ jubent, iterari promulgationem statim temporibus, eamque iterationem alium habere finem, quam primam, de qua hucusque egimus; hæc enim fit, ut prima detur Legis notitia, ut possit obligare ac servari: iteratur autem Promulgatio, certis temporibus, ut Legis gravitas insinuetur per curam renovandi ejus memoriam, aut ad movendos ad eam servandam Subditos, vel ad faciendam monitionem generalem Censuræ, alteriusve pœnæ, quæ per eam sancitur: Prioris ge-

neris est Decretum CONCILII TRIDENTINI C. I. Sess. XXIV. de Reform. Matrim. Posterioris est C. 1. de Locato Conducto, quod fert Excommunicationem in Transgressores C. 39. de Simon.

SECTIO XI.

An Textus, qui dicunt in Legibus novitates esse perniciosas, adversentur iis, qui docent semper licere novas Leges condere.

Pontifex HONORIUS III. C. 9. de Consuetudine, certum esse significat, novitates in Legibus sæpè sæpius discordiam parere, illudque inducere videtur ex eo, quod mediocris non sit autoritas usûs antiqui, *Cum Consuetudinis, usûsque longevi non sit levis autoritas & plerumque discordiam pariant novitates.*

BENEDICTUS II. C. 1. de Privil. EXTRAVAG. COMMUN. illud adhibens principium adversus Leges novas, illud corroborat per observationem prorsus congruam casibus, in quibus adversantur usûi veteri, cujus æquitas probata est, & cujus mutationem non requirit utilitas manifesta, scilicet, amorem rei, quæ diutius visa est justa, difficilem facere commutationem Legis antiquæ cum novâ, cujus utilitas non est manifesta. *Plerumque pariunt novitates discordiam, præsertim cum ab eo, quod diu æquum visum fuit, per novam Constitutionem receditur, nec quare recedatur, evidens utilitas, vel alia causa subest.*

INNOCENTIUS I. longè antea vituperaverat novitatem in Legibus, verum aliâ de causâ, scilicet propter contumeliam Ecclesiæ Superioris, cujus deseritur usus, ut illi præferatur mos per autoritatem Inferiorem introductus: illud significat Can. 11. DIST. XI. desumptus ex ejus Responsione ad Decentium Episcopum Eugubinum, qui illum consuluerat circa quosdam Usus nonnullarum Ecclesiarum, Ecclesiæ Romanæ, à quâ Religionem acceperant, Ritibus adversos. *Si qui à Romana Ecclesia Consuetudine errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas, ut scire valeamus, Qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ, quam Romanæ Ecclesiæ, existimant Consuetudinem esse servandam.*

His Textibus adversari videntur. 1. Can. 2. DIST. VIII. in quo S. Augustinus observat, Jus Positivum à Jure Naturali in eo discrepare, quod hoc non subiacet novitati, illud verò illi sit obnoxium, non solum ex parte Dei, qui Leges Humanis Moribus adversas condere potest, verum etiam ex parte Principum, qui illæ Societatis Regulis possunt præcipere, quod neque ipsi, neque eorum Decessores præceperant, illisque obtemperandum esse, ne peccetur in generale Societatis pactum Regibus obsequendi. *Si enim Regi licet in Civitate, cui regnat, aliquid jubere, quod neque antè illum Quisquam, nec ipse, unquam jussit, & non contra Societatem obtemperatur, imò contra Societatem non obtemperatur; generale quippè pactum est Societatis obedire Legibus. Licet igitur Principi Leges novas condere, tenenturque ejus Subditi illis, non obstante novitate, obsequi.*

Idem videtur de Can. 6. CAU. XXV. QUÆST. I. in quo URBANUS II. cum retulisset, Quosdam dicere, semper licuisse Pontifici Leges novas condere, eorumque sententiam approbasset, duos casus excipit, Scripturæ Sacræ scilicet, & Definitionum Conciliorum Generalium, à quibus divertere non potest Pontifex, quin cadat in errorem; Per hanc exceptionem significat in quocumque alio Argumento, posse juberi aliud, quam præceptum fuerat, prohiberi, quod erat licitum, permitti, quod erat vitium.

Quod de Principe dictum est, ac de Pontifice, dici debet de omni Prælate, cum Seculari, tunc Ecclesiastico, qui Constitutiones condere potest. Possunt illi novas condere Leges, sive circa illam rem jam factæ fuissent quædam, sive nullæ: in utrâ-

que circumstantiâ Leges novæ turbas & discordiam parere possunt; Quæ adversantur Legibus antiquis circâ eandem rem, hunc effectum parere possunt, per obligationem, quam imponunt vincendi moris Legum Veterum: Quæ sunt in materiâ novâ, & Legibus experite, idem procurabunt, tollendo veterem libertatem.

Quomodo igitur componi possunt Textus, qui docent, in Legibus non esse innovandum, atque à novitate avocant per metum inducendæ discordiæ, cum illis, qui docent, licitum esse, ac semper fuisse, novas Leges condere, tam in rebus, quæ Legibus carebant, quàm in eis, quæ in Legibus erant ordinatæ; cum uterque casus sit Divisionibus obnoxius?

Huic apparenti discordiæ Respondemus, Leges novas non ritè fieri, nisi cum urgens Ecclesiæ vel Reipublicæ necessitas, aut utilitas evidens eas requirunt: atque in illis circumstantiis majoris Boni cupido minus negligere cogit; Bonum commune vincit omne privatum Bonum, & facilè subitur periculum minoris Mali ad vitandum majus: Equidem fit aliqua vis, dum à Jure Veteri, quod Consuetudo jucundum fecerat, & à Libertate, quæ fruebatur antea, avellimur: nullæ sunt igitur in his casibus discordiæ causæ, utilitas Legis illi obsequium parit; Vice versâ, si Lex in Legislatoris commodum vergat, si ille sui solius utilitatem quærat, si aliis jugum grave imponat ad suum lucrum, Subditi vix parent, seipsosque macerare debent ad vincendam suam repugnantiam, indè nascitur dissidium ex oppositione studiorum; Subditi bonum suum quærunt in publicâ utilitate inclusum, Præpositi suum aucupantur à communi longè alienum.

Confirmari potest ex Cap. 8. de Consang. quod dictum est ad conciliationem allatorum Textuum; desumptum est illud à LATERANENSI IV. Docet Præfatio, occurrere casus, in quibus mutatio Legum necessaria est, atque ejus generis esse 1. Cum cessat causa, quæ primas Leges induxerat: 2. Cum id postulat urgens Reipublicæ necessitas: 3. Cum id suadet atque inducit evidens utilitas: *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem Temporum Statuta quando variantur Humana, præsertim, cum urgens necessitas, vel evidens utilitas idem exposcunt.* Jam dixerat S. ISIDORUS, Legem Tempori congruere debere. C. 2. Dist. IV. *Loco, Temporique conveniens, quod eò magis est necessarium, quod experientia docet res, certo tempore utiles, in alio tempore perniciosas evadere: id fufius demonstratum est hujus Textus occasione in Traditione circâ Sacramentum Matrimonii: indè fit, ut Concilium, postquam probavit mutationem, quæ fit in Legibus Humanis, per exemplum mutationis, quam fecit Deus in Legibus Veteris Testamenti, & dixit, quædam genera Affinitatum afferre implicationes, & perniciosas Animabus, illa abrogat ex principio, quòd cessante causâ, scilicet utilitate, cessare debet effectus; nimirum vinculum Legis. Hinc observare juvat, distingui posse in Legibus duplex utilitatis genus, nempe eam, quæ communis est omnibus Legibus, de quâ mox egimus, & illam, quæ unicuique Legi peculiaris est, ejusque finis & causa proxima: tale est in Lege Matrimonia propter Cognationem irritante, commodum dilatandæ Caritatis cogendo Cognatos, qui satis invicem familiares existimabantur, ad jungendas Affinitates cum aliis, quibuscum nullam specialem necessitudinem habebant: sed, cum amor inter Cognatos remotiores refrigit, æquum fuit illis permittere invicem conjugari, ad renovandam necessitudinem penè extinctam: Studiis imminutis, neglecta fuerat conservatio probationum Affinitatum ejusmodi, undè contingebat, ut plures inter se Matrimonium inirent in gradu vetito, quod plura incommoda pariebat, sive ergâ Temporalia, sive ergâ Spiritualia; nam post*

diuturnam Consuetudinem & multorum Liberorum susceptionem, Cognationis probationes reperiebantur, quæ inserviebant, ad faciendum dissidium, & explendas novas cupiditates. Nonnulli, licet eis innotisset aliquod impedimentum, cohabitare perseverabant ut Vir & Uxor, atque in crimine vitam sæpè usque ad mortem ducebant: indè urgens necessitas atque evidens utilitas abrogandi gradus remotos Consanguinitatis, & genera Affinitatis parùm placita.

Non difficile foret colligere magnum numerum Canonum, qui verant aliquid immutare in Legibus, præter necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ. Tales sunt præcipuè qui dispensationes prohibent, his casibus exceptis, qui referuntur in *Tractatu de Dispensationibus*, inserto *Tractatu de Jurisdictione Ecclesiastica*. Plures etiam ejus generis occurrunt. CAUS. VII. QUÆST. I.

Ex omnibus Textibus prioris generis, nullus est, qui absolutè dicat, Novitates in Legibus esse perniciosas; insigniores insinuant tantum, id sæpius accidere; itaque supponunt illi, quosdam esse casus condendis novis Legibus opportunos, aliàs damnavissent omnes Leges Positivæ singularum Provinciarum circâ singula Argumenta, & proindè omnes Constitutiones novarum Censurarum, novarum Irregularitatum, novorum Impedimentorum Matrimonii, novarum Solemnitatum in Judiciis, novorum Generum Appellationis, quoniam abrogatio Legum per Consuetudinem novum Jus introductio, illud scilicet, quod antè illas Leges observabatur; Quot sunt Textus, qui hanc abrogationem approbant, si ritè fiat, tot suppetunt Argumenta, Canones non improbare novitatem, quotiens illa est necessaria.

SECTIO XII.

VARIÏ MODI COMPONENTI I. Textus qui unicum Casum excipiunt à Regulâ dicente, Legem futuris providere, cum Textibus, qui plures casus excipiunt. 2. Textus, qui puniunt actiones nondum vetitas, cum Textibus, qui illam punitionem videntur damnare.

HÆ duæ Oppositionum species hîc junguntur, quia sunt connexæ in iisdem Textibus, ut demonstrabitur, postquam illi relati erunt.

Plures Textus ab illâ Regulâ excipiunt casum unicum, quo Lex expressè præteritum complectitur in suâ Dispositione: Tales sunt Cap. 2. & 13. de Constitut. Prius à S. GREGORIO, Posterius à GREGORIO IX. desumptum est: utrumque refert Regulam, Posterius Exceptionem commemorat. Cum statuisset S. GREGORIUS, ut si Judæi Servos Christianos emissent, tenerentur illos Christianis vendere intrâ Quadragesimam dies, declarat ille suam Constitutionem non comprehendere Judæos, qui tales ab anno habebant Servos, itaque illi non eos amiserant propter neglectam eorum venditionem intrâ Quadragesimam dies, sed eis licebat eos alienare, quia Lex futuris tantum providet, præcipuè circâ penam, cum iniquum sit punire Innocentes. *Quotiens novum quid statuit, ita solet futuris formam imponere, ut dispensat præterita non commendet, ne detrimentum antè prohibitionem possint Ignorantes incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos suscinere.* Afferimus hunc Textum, quoniam Primus est in Jure Canonico, qui Regulam propositam continet, præterea ille confirmat quod diximus suprâ, Ignorantiam invincibilem Legis excusare, & Legem non adstringere, nisi ubi potuit & debuit sciri. V. Partem reserctam ad expositionem Constitutionis.

GREGORIUS IX. in Posteriore Textu, exponens Constitutionem, quam fecerat circâ Professionem Clericorum in Sacris constitutorum super Minores Clericos, quamvis hi antè illos fuissent recepti (quæ

refertur

refertur C. 15. de Majorit. & Obed.) declarat, illam non comprehendere eos, qui antè suam Constitutionem fuerant recepti, & rationem affert, quòd Lex futuris provideat, non præteritis, nisi de de iis nominatim caveat; suam autem Constitutionem non complecti præterita in suâ Dispositione. Hic ultima verba referemus, quæ nos attinent. *Cum Leges & Constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caveatur.*

Adjicere possumus Textui GREGORII IX. omnes Textus, qui in suis Definitionibus, de præteritis nominatim cavent; nam hæc cautio inutilis fuisset, si præterita in Legibus novis fuissent comprehensa: facta est autem ad aperiendam voluntatem Legislatoris providendi tam præteritis, quam futuris.

Continent illi Textus executionem Regulæ, & probant, illam tunc viguisse, cum factæ sunt illæ Definitiones: Multi ejusmodi occurrunt in Corpore Juris, quorum insigniores afferemus. Vetusior est in eo genere C. 2. DIST. X. QUÆST. I. desumptus è Concilio Toletano III. an. 589. qui emendat pravam Consuetudinem reservandi Patrono administrationem dotis, quam conferebat illi Ecclesiæ, quam ædificabat, & consecrari curaverat, adversus Constitutionem Antiquam, quæ Episcopi ordinationi omnia permittebat, & jubet, præterita emendari, nec non in futurum prohiberi. *Quod factum taliter in præterito corrigatur, ut & in futuro, ne fiat, prohibeatur, sed omnia secundum Constitutionem Antiquam ad Episcopi ordinationem & potestatem pertineant.*

S. GREGORIUS biennio post, scilicet ann. 591. Constitutionem condidit ad emendandum Statutum PELAGII II. Decessoris sui, quo ille Continentiæ Subdiaconos jam Conjugatos subjecerat, quamvis illa non esset usitata in illis Regionibus, tùm cum Uxores duxerant, aut Subdiaconatum acceperant, quod cum asperius visum esset S. GREGORIO, jubet, ut in posterum omnes Episcopi hunc Ordinem nemini conferant, nisi iis, qui Castitatem promitterent: quoad eos verò, qui hunc Ordinem acceperant absque hæc promissione, ipsis usum Matrimonii atque Ordinis exercitium, permittit, vetans duntaxat, ne ad Superiores Ordines pro noveantur: cujus cautibus ratione ejus Constitutio præteritis providet non secus ac futuris, illis, qui ordinati erant, usum Matrimonii, nisi vellent ab eo abstinere, restituens, & illos excludens ab Ordinibus Superioribus, quoad cæteros, aliquem sine Voto Castitatis ordinare prohibens.

HONORIUS III. C. 5. lite pendente, accommodat Privilegiis, quæ sunt Leges speciales, Regulam, de qua agitur, definiens, Privilegium lite pendente impetratum, non derogare Juribus existentibus tempore controversiæ, nisi de litis pendentia mentionem faciat: agebatur de Indulto super perceptione Decimarum, quæ disceptabantur, definitum fuit, hanc indulgentiam non obstare, quominus in negotio procederetur, cujus mentio facta non fuerit.

GREGORIUS IX. Cap. 9. de Consecr. suam Definitionem fingens ad normam Regulæ, quam probavit supra, vetat, Episcopos committere Sacerdotibus reconciliationem Ecclesiarum pollutarum; quod tamen hætenus factum est per eosdem, misericorditer tolerat. Simile videre est in C. 4. de Consuet. circa Confirmationis collationem à Presbyteris Græcis.

Juxtà eandem Regulam cum BONIFACIUS VIII. in suâ Constitutione adversus pluralitatem Beneficiorum Regularium, comprehendere vellet eos, qui in eo casu erant, eosque pœnæ subijcere, voluntatem suam disertè declarat, jubens, ut intrà Mensem alterutrum eligant, alioquin primo erunt ipso jure privati. C. 32. de Prab. in VI.

CLEMENS V. C. 2. de Etate &c. eidem Regulæ obsequitur; nam volens subijcere suæ Constitutioni Canonicos jam factos, perindè atque eos, qui sicut in posterum: utrumque genus nominatim commemo-

rat his verbis, *sunt mancipati, vel mancipabuntur in posterum, & his obtinent vel obtinuerint in futurum.* Item Pontifex Cap. Unic. de Probat. suam Definitionem extendit in præteritum & præsens, aut ergà pendentes lites.

Alii Textus, qui Argumento nostro etiam sunt affines, sunt Cap. 7. de Elect. quod astringit ad Promotionem ad Ordines quosdam Beneficiarios, & eos nominatim comprehendit, qui talia Beneficia possidebant. Cap. 31. de Rescript. quod rescindit Rescripta sive impetrata, sive impetranda, in quibus impetratorum jam Rescriptorum facta non fuerit mentio.

Cap. ult. de Filiis Presbyter. in quo GREGORIUS IX. jubet, deponi Spuriis, qui possidebant absque Dispensatione Sedis Apostolicæ, Dignitates, aut Personatus, alia-ve Beneficia Curata, & ne id de cætero præsumatur, districtè prohibet.

Cap. 1. de Consuetud. in VI. reprobans Consuetudinem obtinendi plura Beneficia incompatibilia absque Dispensatione Sedis Apostolicæ, prohibet eos, qui ejusmodi Beneficia possident, ea sic tenere in posterum, & cæteros, illa eodem modo acquirere.

Cap. 2. DIST. LXXXII. suppeditat exemplum ejusdem generis. INNOCENTIUS I. Constitutionem condens circa absolutam Diaconorum Continentiam, præteritis providet ac futuris: mitius tamen statuens circa eos, qui Matrimonio usi erant antea contracto, quam circa eos, qui in futurum uterentur.

Atque illi sunt præcipui Textus, qui vel nominatim, vel suo exemplo docent, Legem futuris duntaxat providere, nisi de præteritis in eâ nominatim caveatur.

Nonnullos eorum subijcio, qui præteritis accommodant Leges de præterito tacentes, saltem qui, ut tales, laudantur, & Textibus prioris generis in eo oppositi videntur.

Tale est 1. Cap. 5. de Usuris, quod usuris antè Lateranense III. perceptis accommodat Canonem illius contra Usurarios manifestos, quo excluduntur à Communione Altaris, ab Oblationibus, quæ fiunt ad Altare, vel alibi, & ab Ecclesiasticâ Sepulturâ, si moriantur in suo peccato, & extendit ad Usurarios Concilio anteriores pœnas sancitas, licet eorum mentionem in suo Canone non fecerit Concilium. Hic Textus est ALEXANDRI III. qui hoc Concilium celebravit: oportet igitur, eum putavisse Legem formam dare præteritis, de quibus tacet, aut saltem esse quosdam casus, in quibus cautio de præteritis non est necessaria.

2. Idem est de Can. 40. de Simon. in quo Concilium Lateranense IV. providens, ut Monasteria Mulierum nihil exigant ab eis, quas admittunt, duplex pœnarum genus sancit, non solum in futuram receptionem venalem, sed etiam in jam factas ejusmodi receptiones: Aliæ sunt Communes, scilicet nullitas receptionis; Aliæ Speciales unicuique delicto: præteritum coercetur per translationem in aliud Monasterium ejusdem Ordinis, & posito quòd hæc pœna non queat executioni mandari, per mutationem priorum locorum, & assignationem inferiorum; futurum verò per expulsionem tam Recipientis quam Receptæ, sive sit Subdita, sive Prælata, & detractionem in locum arctioris Regulæ ad agendam perpetuam penitentiam. Porro nullus erat Canon, qui tales sanxisset pœnas in Moniales Simoniacas: oportet proindè, ut Concilium huic casui accommodaverit aliquam Legem, quæ de eo non cavebat nominatim, vel pœnam novam proposuerit in delictum jam admissum, quamvis pœnæ Legibus annexæ sint, ut absterreat Subditos à factis prohibitis.

Alii Textus, sive Leges, quæ actiones vel omissiones nondum vetitas coercerent, aut coercere videntur, collectæ sunt inter Textus prioris generis. Tales sunt ii, qui suam Dispositionem ad præteritum extendentes, extendunt etiam pœnas, quæ sunt eorum pars major.

Ex Collatione Textuum collectorum

Tertia

Tertia Oppositio speciosa, de qua locuti non sumus in Inscriptione Tituli, scilicet, *Primus Textus refert Regulam absque ulla exceptionis mentione, Cateri vero aliquam exceptionem continent*; Sed evanescit hæc oppositio, dum attendimus, exceptionem Regulæ non esse semper annexam, sapius etiam fit, ut illa non detegatur, nisi per collectionem Textuum, qui Regulam referunt, vel usurpant. Si exurgeret oppositio ex omissione facta in quibusdam Textibus, & mentione illius rei in aliis Textibus, opposita forent Quatuor Evangelia, quorum aliud refert circumstantias, atque etiam gesta in cæteris omissa. INNOCENTIUS III. quadam exempla colligit. C. 3. de Baptismo.

Quoad oppositiones in Titulo expressas, illæ tolli nequeunt, nisi quibusdam observationibus præmissis.

1. Leges Canonice nonnumquam fiunt ad Executionem Legis Divinæ, Legisve Naturalis, vel aliarum Legum merè Canoniarum, quæ accuratè non observantur: in utràque Legum specie Leges posteriores possunt accomodare Leges anteriores casibus, qui nominatim cauti in his non fuerunt; quoniam illi casus includebantur in casibus nominatis, velut species, in suo genere; consecutiones, in suo principio; effectus, in sua causâ.

2. Sæpius accipitur pro pœnâ, Quod non est vera pœna: ejusmodi sunt Restitutio, Exclusio ab Ordinibus Superioribus, vel à quibusdam Commodis; nam Restitutio, est reparatio vel satisfactio debita, tam ab Innocente, quam à Nocente: Exclusio ab Ordinibus nascitur ex defectibus, non secus atque ex delictis; sicut exclusio à quibusdam Commodis, qualis est exclusio suffragii in Capitulo, cui subicit ætatis defectus.

3. Leges verè pœnales, quæ ad præterita extenduntur, non cadunt nisi in Facta criminosa, vel omissiones futuras actionum præceptorum; cæteræ Leges, quæ ad præterita extenduntur, quasdam actiones aut status aut conditiones Personarum respiciunt prorsus indifferentes.

Textus laudati de Simoniâ agentes, vel Usurâ, cadunt in actiones in seipsis Lege Divinâ vetitas. Cap. 5. de Usur. quod accomodat usuris antè Concilium Lateranense III. perceptis, Definitionem illius Concilii relata in Cap. 3. ejusdem Tituli; non adhibet pœnas à Concilio sancitas, sed meram præcipit restitutionem Usurarum antea perceptarum, quæ quidem restitutio Juris est Naturalis, cui obtemperat Cap. 5. sicut ipsum Concilium fecerat; Cæteræ pœnæ non proponuntur, nisi in Reos, qui restituere recusant, atque ob hanc contumaciam graviori coercitione sunt digni.

C. 40. de Simon. quod rescindit admissionem simoniacam ad Professionem Religiosam, usurpat pœnam generalem à Canonibus in actus simoniacos constitutam, scilicet nullitatem; undè præcipit, ut si Moniales simoniacè admittæ, nequeant in alia ejusdem Ordinis Monasteria transferri, dispensativè in eodem Monasterio maneat in ultimo loco. Quoad translationem in aliud Monasterium, Monialibus applicatur Definitio Cap. 18. de Simon. ab ALEXANDRO III. desumpti, in Monachum simoniacè admissum.

Clement. 2. de Ætate, quæ suffragii jus in Capitulo adimit Canonice tam Regularibus, quam Secularibus, qui Sacris Ordinibus non sunt initiati, nominatim comprehendens Canonicos jam receptos, in eo interpretatur Canones, qui jubent eos, qui Ministerio Sacro per Clericatum se addicunt, se in suo Statu utiles exhibere, quod fieri nequit sine Ordinum Sacrorum susceptione.

Si Cap. 31. de Rescriptis rescindit Rescripta Gratia impetrata, sine mentione Rescriptorum anteriorum ejusdem generis, perindè atque ea, quæ in futurum impetrabuntur cum eadem omissione, id fit, quia Cap. 20. ejusdem Tituli jam irrita declaraverat, vel fecerat Rescripta, quæ impetrarentur tacitis iis,

quæ Pontificem à concessione petita Gratia avertere potuissent.

Cap. 7. de Elect. §. 2. executioni mandat Canones, qui jam quosdam Ordines quibusdam Beneficiis assignaverant, atque ideò suam dispositionem extendit ad eos, qui illa jam possidebant.

C. 32. de Præb. in VI. Beneficiis Regularibus accommodat Decretum CONCILII LATERANENSIS IV. C. 28. de Præb. relatum, in pluralitatem Beneficiorum incompatibilium.

C. ult. de Filiis Presbyt. quod Illegitimis adimit Dignitates & Personatus, quos absque dispensatione Sedis Apostolicæ possidebant, id statuit consequenter ad Canones, qui eos Beneficiorum incapaces declarabant, & maximè Prælaturarum, inter quas numerabantur Dignitates, Personatus, aliæ Beneficia, quibus annexa erat Jurisdicção aut Præcipientia, & consequenter ad nonnullos Canones, qui Pontifici reservare videntur dispensationem Legum Ecclesiæ Universalis.

Idem fit Judicium de Cap. 1. de Consuetud. in VI. quod astringit eos, qui plura Beneficia incompatibilia possidebant absque dispensatione Sedis Apostolicæ, ad unum eligendum intrâ præfixum tempus, non obstante quacumque Consuetudine adversâ, quam corruptelam esse dicit: illud innititur Cap. 28. de Præb. quod Pontifici reservat ejusmodi dispensationem.

Suprà observavimus Textus, qui suam dispositionem ad præterita extendunt, ex eo docere, Legem præteritis non providere, nisi de iis in illâ nominatim caveatur: Occurrit difficultas, scilicet, cum Cap. 9. de Consecr. Eccles. vetuisset, committi reconciliationem Ecclesiarum pollutarum simplici Sacerdoti, se præterita tolerare dicit; Quoniam, inquiet aliquis, indè malè concluderetur, Legem ad præterita extendi, nisi moneat Legillator, se præteritis parcere: ita concludi non debet, quòd, cum Legillator in sua Lege præterita complectitur, ille per hanc cautionem significavit, Legem præteritis formam non dare, nisi nominatim iis provideat. Sed facilè tollitur illa difficultas, postquam vidimus Textus, qui pro Principio statuunt, Leges præteritis formam non dare, nisi nominatim de iis caveatur; nam indè sequitur, Canones, qui cautiones ejusmodi continent, id fecisse, ut obsequerentur Regulæ, sive Principio observato; Qui verò se præterita tolerare dicunt, id fecerunt ad tollendum omne dubium; hæc autem Responsio eò magis Textui opposito congruit, quòd usurpaverat Pontifex rationem, undè confici posset, reconciliationes à simplicibus Sacerdote factas, nullas fuisse, scilicet, quia res ad potestatem Ordinis pertinentes non possunt committi iis, qui Ordinem requisitum non habent: monere ergò debuit Pontifex, se præterita tolerare, ne concluderetur, reconciliationes à simplicibus Sacerdotibus factas, irritas esse, ac proindè ab Episcopis iterandas.

SECTIO XIII.

Quomodò conciliari debent Textus, qui vetant auctoritatem præstare rebus, quas permittunt; cum iis, qui absolutè permittunt.

Omnes Textus, qui abrogant aliquam Legem Præceptivam, aut Prohibitivam, ex eis sunt, qui absolutè permittunt. ALEXANDER III. C. 1. de Cognat. Spirit. commemorat Canonem, qui permittit Matrimonium inter Filios Compatrum, antè vel post Compaternitatem natos, alios quam ea persona, per quam ad Compaternitatem venit, quod Canon anterior vetuerat. Can. 8. de Consang. plures Nuptiarum species antea vetitas probat. Idem facit CONCILIIUM TRIDENTINUM Cap. 2. 3. 4. Sess. XXIV. de Reformat. Matrimonii. Quod dicitur de Canonibus, extenditur ad Consuetudines, quæ abrogant præcepta vel prohibitiones; nam sublata obligatione

tionem à Canonibus impositâ, licet omittere actionem præceptam, licet facere vitam; Idem est de Textibus, qui nominatim concedunt dispensationem quarundam Legum in certis circumstantiis. C. 18. de Prab. C. 1. de Consuetud. in VI. C. 1. de Fil. Presbyt. *ibid.* C. ult. de Fil. Presbyter. apud GREGORIUM IX. C. 5. SESS. XXIV. de Reform. Matrimon. Can. 4. DIST. III. etiam loquitur de permissione absolutâ, dicens, omnem Legem aut permittere, aut jubere, aut prohibere; & afferens in exemplum Legis permissivæ; *Vir fortis præmium petat*, quod producit ad omnem, qui præmio dignus est.

Inter Textus Posterioris generis, collocari possunt omnes, qui jubent quædam dissimulari, quorum Multi collecti sunt, ubi de tacitis Dispensationibus actum est, & in Regulis circa Dispensationes; tale est Cap. 6. de Consanguin. quod loquitur de Matrimonio inter Cognatos confirmato per Dispensationem Pontificiam ex falsâ expositione impetratam; sed omnibus insignis est Cap. 3. de Cognat. Spirit. ALEXANDER III. scribens ad Episcopum Vigiliensem de Matrimonio contractis inter Filios Compatrium, antè vel post Compaternitatem, dicit, ea ab eo dissimulari posse, si Consuetudo Provinciæ hujusmodi Matrimonia permitat, ita ut nec eis contradicat, nec assensum præbeat. *Verùm, si de Consuetudine haberetur, ut talia conjugia sustineantur & permittantur, tu in eadem Ecclesiâ dissimulare poteris, ita ut nec contradicere, nec tum præstare videaris assensum, quia sicut grave est, Antiquam Consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere, sic quoque gravius videtur, si propterea hujusmodi conjugis tuum indulgeres assensum, cum possit in exemplum assumi.*

Oppositio hujus Textus cum superioribus, eò insignior est, quòd idem PONTIFEX C. 1. de Cogn. Spirit. nominatim approbat ejusmodi Matrimonia; hic verò ea velut rem merè tolerabilem intuetur. Sed cum probabile non sit, Pontificem secum pugnare, credibile est in Cap. 3. agi de Matrimonio Filiorum post Compaternitatem natorum cum iis, per quos ad Compaternitatem ventum fuerat, vel Jus Commune Angliæ fuisse, ut rescinderent Matrimonia Filiorum natorum antè, vel post Compaternitatem, quo in casu Matrimonia ejusmodi dumtaxat tolerat Pontifex; sed quoquomodo accipiatur hæc oppositio, & nostra solutio, constat, hoc C. 3. & C. 6. de Consang. adversari Textibus Prioris generis, qui absolute permittunt, hi verò ita permittunt, ut vetent, Prælatus suum præbere assensum. His Textibus adjecti potest Can. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I. desumptus ex Opere Imperfecto in MATTHÆUM S. CHRYSOSTOMO adscripto, qui fert, aliud esse præcipere, aliud permittere; *Quod enim præcipimus, semper placet; quod autem permittimus, nolentes permittimus*; inde enim intelligitur ratio, propter quam prohibetur assentiri quibusdam actionibus permissis Prælatus, atque hæc ratio viam ad Conciliationem sternit, scilicet dissimulandas esse actiones malas, quæ emendari nequeunt sine magno Scandalo, nec eis contradicendum esse, neque consentiendum. Autor hujus ultimi Textus de Secundis Nuptiis loquitur, quas improbat, atque honestam fornicationem nuncupabat, quæ licenter committitur: itaque permissio, de qua loquitur, ea est, quæ vocatur tolerantia, quæ locum habet, cum sustinetur Malum minus, ad vitandum majus, quod in duobus casibus evenire potest: Primus, est casus infractionis Legis, de qua Superior dispensare nequit, tuncque tolerantia non excusat à peccato: Secundus, est casus infractionis Legis, de qua Superior potest dispensare, & tunc tolerantia excusare potest à peccato, si dispensare dignetur Prælatus. De hac postremâ tolerantia intelligenda sunt Cap. 3. de Cognat. Spirit. & Cap. 6. de Consang. &c.

TITULUS VIII.

De Legibus sive Constitutionibus Ecclesiasticis.

I. Canones Patrum, vim Legum habere oportet. *De Juramento Calumnia Cap. Inherentes. §. ejus itaque* LIB. II. DECR. TIT. VII. C. 1.

II. Quæ ad perpetuam utilitatem, generaliter instituta sunt, nullâ commutatione variantur: nec ad Privatum trahantur Commodum, quæ ad Bonum Commune sunt præfixa: nemo injustè usurpet alienum, sed intrâ fines proprios, in latitudine se exerceat Caritatis.

III. Pagani sive Infideles Constitutionibus Canonicis non arcantur: Quid enim ad nos, secundum Apostolum, de his, qui foris sunt, judicare? *De Divortiiis. Cap. Gaudemus. §. 1. init.* LIB. IV. DECR. TIT. XIX. Cap. 8.

IV. Non dignum est, ut Vir, qui scienter contra Canones venerit, lucrum de suo dolo reportet. *De eo, qui duxit Cap. Propositum est. §. 1. med.* LIB. IV. DECR. TIT. VII. Cap. 1. DIST. L. Cap. 58. *si ille. fin.*

V. Regulæ Sanctorum Patrum pro Tempore, Loco, & Personâ, & Negotio, instante necessitate, traditæ sunt. DIST. XXXIX. Cap. 2.

VI. Institutionis Apostolicæ Decreta perpetuâ stabilitate, & sine aliquâ refragatione servari debent, nec à quoquam Pontificum in totum vel in partem ea quâlibet occasione convelli debent vel mutari. CAUS. XXV. QUÆST. II. Cap. 7. *Institutionis. init.*

VII. Ea, quæ sunt ab Apostolis, eorumque Successoribus instituta, nullâ desidia negligantur, nullâ diffensione violentur, nullâ contestatione turbentur. *ibid.* Cap. 11. *Amputatio §. Sed neque.* LIB. DECR. TIT. VII. Cap. 2.

VIII. Uniuscujusque Synodi Constitutum, quod Universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportet, quam Primam. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 1. *Considimus.*

IX. Qui contra Formam Canonum venire præsumperint, Canonicè sunt puniendi. *De Censib. Cap. Gravis. fin.* LIB. III. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 15.

X. Quod non est Sanctorum Patrum Decreto sanctum, superstitiosum non est ad inventionibus præsumendum. *De Translatione Episcopi Cap. Inter Corporalia.* CAUS. II. QUÆST. V. Cap. 20. *Consulisti. med.*

XI. Prisca pro suâ reverentiâ manere debent Constituta, quæ ubi nulla, vel Rerum, vel Temporum, perurget angustia, regulariter convenit custodiri. DIST. IV. Cap. 1. *Priscis.*

XII. Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ toto Terrarum Orbe observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel Plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesiâ saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri DIST. II. Cap. 12. *Illæ.*

XIII. Ne in aliquo Apostolica & Canonica Decreta violentur. DIST. LXI. Cap. 8. *Statuimus. init.*

XIV. Antiquitati Decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum Sanctiones. *De Translatione Episcopi Cap. Quarto* LIB. I. DECR. TIT. VII. Cap. 3.

XV. Ubi Canones contracti inveniuntur, secundum posteriorem Canonem debet observari. *De Cognatione Spirituali Cap. Utrum. fin.* LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 1. *Vide CONCIL. TOLET. III. an. 589. Cap. 1. TOM. V. CONCIL. 1000. ubi antiquiores Canones præferri videntur posterioribus.* Sed de hoc, dum de Conciliatione Canonum disceptabitur.

XVI. Quatuor Principalia Concilia sunt, quæ sicut Quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur. *De Renunciatione Cap. Post translationem* LIB. I. DECR. TIT. IX. Cap. 11.

XVII. Sancti Canones Sancti Spiritus instinctu ac dono dictati sunt, & ejus nutu & gratiâ editi. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 5. *Violatores.*